

Olav Haugan Vindal

Kvalifiseringsparadoks i den rurale integreringen av ukrainske flyktninger

Masteroppgave i sosiologi, Lektorutdanning i Samfunnsfag

Veileder: Aksel Tjora

Juni 2024

Olav Haugan Vindal

Kvalifiseringsparadoks i den rurale integreringen av ukrainske flyktninger

Masteroppgave i sosiologi, Lektorutdanning i Samfunnsfag
Veileder: Aksel Tjora
Juni 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne masteroppgaven utforsker integreringen av ukrainske flyktninger i den rurale norske kommunen Fjellviken, med fokus på hvordan ulike faktorer påvirker flyktingenes sosiale integrasjon. Oppgaven søker å besvare problemstillingen: Hva påvirker ukrainske flyktingers sosiale integrasjon i en rural norsk kommune? For å besvare dette, formuleres tre forskningsspørsmål: 1) Hvordan opplever ukrainske flyktninger overgangen til en rural norsk kommune? 2) Hvordan påvirker norsk integreringspolitikk med sitt fokus på arbeid ukrainske flyktingers integrering i en rural norsk kommune? 3) Hvordan påvirker den lokale konteksten i Fjellviken integreringen av ukrainske flyktninger?

Det teoretiske fundamentet inkluderer teorier om liminalitet, anerkjennelse og sosial kapital, med bidrag fra blant andre Van Gennep, Turner, Honneth og Putnam. Studien benytter en induktiv tilnærming, hvor empiri styrer retningen i forskningen. Oppgavens empiri består av 11 dybdeintervjuer med ukrainske flyktninger og kommunalt ansatte. Intervjuene er blitt analysert ved bruk av stegvis-deduktiv induktiv metode (SDI) som har resultert i identifikasjon av oppgavens nøkkeltemaer midlertidighet, anerkjennelse og lokale samfunnsforhold i Fjellviken.

Oppgavens hovedfunn er:

- Midlertidigheten som ukrainske flyktninger opplever kan ha konsekvenser for integrering og motivasjon, og at dette særlig går utover ukrainske barn.
- Fjellviken som lokalsamfunn fungerer som et eksempel på hvordan tette sosiale nettverk og høy grad av tillit, kan tilby en arena hvor det er enklere å etablere sosial kapital, og har betydning for ukrainske flyktninger sin reetablering og integrering i sitt nye liv.
- Tidligere sosial identitet har konsekvenser for den manglende anerkjennelsen man opplever som flyktning, og at norsk integreringspolitikk sitt fokus på arbeid og rask ansettelse kombinert med manglende kvalifisering og anerkjennelse av flyktingene som ressurs, kan føre til det jeg har konseptualisert som kvalifiseringssparadoks.

Abstract

This master's thesis explores the integration of Ukrainian refugees in the rural Norwegian municipality of Fjellviken, focusing on how various factors affect the social integration of refugees. The thesis aims to answer the research question: What influences the social integration of Ukrainian refugees in a rural Norwegian municipality? To address this, three research questions are formulated: 1) How do Ukrainian refugees experience the transition to a rural Norwegian municipality? 2) How does Norwegian integration policy, with its focus on employment, affect the integration of Ukrainian refugees in a rural Norwegian municipality? 3) How does the local context in Fjellviken influence the integration of Ukrainian refugees?

The theoretical foundation includes theories of liminality, recognition, and social capital, with contributions from scholars such as Van Gennep, Turner, Honneth, and Putnam. The study employs an inductive approach, where empirical data guides the research direction. The empirical data consists of 11 in-depth interviews with Ukrainian refugees and municipal employees. These interviews were analyzed using the stepwise-deductive inductive method (SDI), resulting in the identification of key themes: temporariness, recognition, and local community conditions in Fjellviken.

The main findings of the thesis are:

- The temporariness experienced by Ukrainian refugees can have consequences for their integration and motivation, particularly affecting Ukrainian children.
- Fjellviken, as a local community, exemplifies how close social networks and a high degree of trust can provide a platform where it is easier to establish social capital, significantly impacting the re-establishment and integration of Ukrainian refugees into their new lives.
- Previous social identity affects the lack of recognition experienced as a refugee, and the focus of Norwegian integration policy on wage labour and swift employment, combined with the lack of qualification and recognition of refugees as a resource, can lead to what I have conceptualized as the "qualification paradox".

Forord

Før jeg takker alle som har hjulpet meg å skrive denne masteren, vil jeg gjerne gi en kort begrunnelse for oppgavens relevans for min profesjonsutdanning i Lektor i samfunnsfag. Oppgaven gir innsikt i hvordan integreringsprosesser fungerer på lokalt nivå, noe som er av betydning for samfunnsfagslærere som ofte underviser om migrasjon, integrasjon og samfunnsutvikling. Videre kan den gjennom sin beskrivelse av ukrainske flyktninger sitt møte med samfunn og statlige institusjoner, tilby en bedre innsikt i kulturelle og sosiale dynamikker som kan være nyttige for lektorer når de møter elever med ulik bakgrunn.

Det å skrive master er en krevende prosess. Jeg tenkte at som følge av at det kun var masterskriving dette semesteret, så kunne man dedikere sin fulle oppmerksomhet til skrivingen, men det viste seg at dette ikke var tilfelle. Den uungåelige overgangen til «A4-livet» hvilte i sommerferiens horisont, og i denne dragkampen mellom min nåværende studenttilværelse og arbeidslivets imminente inntreden, måtte masterskriving og jobbsøking prioriteres med varierende hell. Noen overganger i livet er uungåelige, andre overganger havner man i ufrivillig, men felles for alle overganger er at de påvirker våre liv, noe denne masteroppgaven belyser. Mens jeg har sittet på sal og forsøkt å håndtere denne overgangen, har det vært et lite støtteapparat rundt meg som jeg gjerne vil dedikere noen ord.

Jeg vil først og fremst takke alle som har stilt opp som informanter til denne studien. Jeg forstår at det kan virke utleverende å skulle prate om sitt arbeid og sine liv i en lokal kontekst, og jeg vil gjerne gi dere en ekstra hyllest for at dere ønsker å bidra til kunnskapsutvikling på området.

Jeg vil også takke min veileder Aksel Tjora som jeg har hatt flere givende møter med dette semesteret. Du inspirerer meg til metodisk nøyaktighet, men også originalitet og nytenking.

Jeg vil takke gode venner, både fra mastersal, klassen, og i livet ellers. Dere har kontinuerlig spurt meg om hvordan det går med masterskrivingen, og det betyr litt at folk bryr seg om hva man skriver om, og hvordan det går. Av disse vil jeg uttrykke en særlig takk til Torjus, Erik, Eirik, Erling, Ola og Stian, som også er flinke til å holde meg opptatt på fritiden slik at jeg får litt «fri» fra masterskrivingen.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke Ida. Du har gjort dette semesteret til det mest spennende hittil, og gjort masterskrivingen til en betydelig enklere prosess. Takk for at du korrekturleser, at du er ærlig, og at du har troen på mine prosjekt.

Olav Haugan Vindal

Trondheim, mai 2024

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	III
Abstract	V
Forord	VII
Figurer	X
Tabeller	X
1 Innledning	1
1.1 Tidligere forskning.....	2
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Oppgavens struktur.....	3
2 Teori	5
2.1 Flyktning fra Ukraina.....	5
2.2 Integrasjon av flyktninger.....	5
2.3 Liminalitet.....	7
2.4 Status/Anerkjennelse.....	9
2.4.1 Anerkjennelsens tre sfærer.....	9
2.4.2 Marginale sammenligningsgrunnlag.....	9
2.4.3 Status dissonans.....	10
2.5 Sosial Kapital.....	11
2.5.1 Nettverk.....	11
2.5.2 Gjensidighetsnormer.....	11
2.5.3 Tillit.....	12
3 Metode og empirisk grunnlag	13
3.1 Masteroppgavens empiriske grunnlag.....	13
3.1.1 Case-studie.....	13
3.1.2 Utvalg og utvalgskriterier.....	14
3.1.3 Dybdeintervju(er).....	15
3.1.4 Å forske på flyktninger.....	16
3.2 Fra intervju til analyse.....	17
3.3 Forskningens kvalitet og etiske vurderinger.....	19
3.3.1 Posisjonalitet.....	19
3.3.2 Gyldighet og Generaliserbarhet.....	20
4 Analyse	23
4.1 Midlertidighet.....	24
4.1.1 Separasjon.....	24
4.1.2 Usikkerhet.....	25
4.1.3 Status.....	27
4.2 Anerkjennelse.....	29
4.3 Lokalsamfunnet Fjellviken.....	31
4.3.1 Mottagelse og relasjonsbygging.....	31
4.3.2 Synlighet.....	31

5 Diskusjon	35
5.1 Status quo.....	35
5.1.1 Flyktningsituasjon som overgangsrite.....	35
5.1.2 «stemme i et vakuum».....	36
5.1.3 «det er vanskelig når du er voksen, men snakker som barn».....	37
5.2 Det unike «bygdebildet».....	39
5.2.1 «Vi forstår ikke hvordan alle mennesker smiler».....	39
5.2.2 «Bare det å ha noen å si hei til».....	40
5.4 Kvalifiseringsparadoks.....	43
6 Litteraturliste	47
Figurer	
Figur 1.1: Stegvis-deduktiv induktiv metode.....	17
Figur 1.2: Kvalifiseringsparadoks	45
Tabeller	
Tabell 1.1 Oversikt over informanter.....	15

1 Innledning

Bakgrunnen for denne oppgaven starter den 24. Februar 2022, da Russland invaderte Ukraina og sendte millioner av mennesker på flukt (Knutsen & Steinveg, 2023). I løpet av 2022 tar Norge imot 30 950 Ukrainske flyktninger, en ledende årsak til at Norge i løpet av 2022 opplever sitt høyeste mottak av flyktninger i løpet av et år (Kirkeberg, 2023). Ifølge den norske regjeringen tok Norge også imot rekordmange ukrainske flyktninger i 2023, som vil si at Norge har bosatt omtrent 65 000 Ukrainere de siste to årene (Regjeringen, 2024), og myndighetene har videre anmodet Norske kommuner om å ta 37 000 nye flyktninger i løpet av 2024 (Ibid). Samtidig estimerer UDI ulike scenarier for hvor mange flyktninger som vil ankomme fra Ukraina i løpet av 2024, hvor det høyeste estimatet er et sted mellom 80-120 000 flyktninger (Utlendingsdirektoratet, 2023), et estimat som kan bety at Norge må ta inn veldig mange flyktninger på kort tid, og som belyser usikkerheten i situasjonen. Denne oppgaven utforsker deler av problematikken rundt mottak av ukrainske flyktninger i rurale områder og håper å kunne tilby en verdifull innsikt i et tema hvor det er behov for økt kunnskap for bedre løsninger.

Midt i denne usikre situasjonen som krigen i Ukraina har skapt, ser vi at samtlige norske kommuner har blitt mottakere av flyktninger, hvor noen kommuner ikke har tatt imot flyktninger siden 2017. Plutselig økning i antall flyktninger kan få store konsekvenser for den velferdsambisiøse norske stat, som bygger på grunnleggende prinsipper rundt like rettigheter (Kildal, 2013; Rugkåsa, 2012). Blant annet kan økende innvandring og mottak av flyktninger være faktorer som utfordrer idealet om at alle på innsiden av velferdsstaten skal ha «like rettigheter og lik tilgang på velferdsstatens tjenester og ytelser.» (Lillevik & Tyldum, 2023, s.295). Dette ble belyst i NRK sitt program «Debatten» tidligere i år, hvor to kommunerepresentanter fra rurale norske kommuner beskrev utfordringer knyttet til boplass, kommunale tjenester, samt å tilby lovpålagte tjenester som skolegang og helse til ukrainske flyktninger (Owing, 2024, 33:00-36:00).

Den norske integreringspolitikken understreker viktigheten av aktiv integrering og kvalifisering for flyktninger, med mål om å redusere ulikheter mellom dem og den generelle befolkningen (Lillevik & Tyldum, 2023, s.296). Kvalifisering innebærer i den norske velferdsmodellen å få seg lønnsarbeid, noe som blir oppfattet som en «moralsk handling hvor individet gjør opp for seg overfor fellesskapet» (Rugkåsa, 2012, s.48). Samtidig, strammer Norge og andre europeiske land inn på flyktnings politiske og økonomiske rettigheter, noe som får konsekvenser for ulikhetene mellom majoritetsbefolkningen og de flyktingene som kommer (Lillevik & Tyldum, 2023, s.296) Det kan også ha konsekvenser for om man faller innenfor eller utenfor det norske fellesskapets grenser, noe som blant annet avgjøres av hvilke muligheter man har for livsutfoldelse, samt hvor godt man er sivilisert¹ inn i det norske samfunnet (Rugkåsa, 2012, s.14).

I denne masteroppgaven skal vi gjennom en case-studie av en liten rural norsk kommune, belyse noen faktorer som påvirker ukrainske flyktninger sin integrasjon inn i et ruralt norsk lokalsamfunn. IMDI (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) kom nylig ut med en rapport som viser tendenser til en klar desentralisering de siste tjue årene, og at flere og flere innvandrere blir værende i sin første bostedskommune (IMDI, 2024). Dette fremhever viktigheten av å etablere mer kunnskap om integrering i rurale områder, og

¹ Sivilisering er en prosess hvor folk formes til å bli gode samfunnsborgere (Scott, 1998, s.184).

denne oppgaven kan forstås som en del av den lokale vendingen² av migrasjon- og integrasjonsforskning, som er etterspurt i nordisk og mellomeuropeisk forskning (Gullikstad et.al, 2022, s.13).

1.1 Tidligere forskning

Forskning på flyktingers velvære og sosiale integrering i en rural kontekst blir beskrevet som mangelfullt generelt i internasjonal forskning (de Lima et.al, 2022, s.4; Gauci, 2020). Men, i lys av mine litteratursøk kan det virke som at forskning på flyktinger i rural kontekst er på vei opp og frem, da det eksisterer mye forskning fra de siste fem årene. I 2022 ble boken *Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn* (Gullikstad et.al, 2022) utgitt, som er basert på fem større forskningsprosjekt om integrering av flyktinger i rurale norske lokalsamfunn. En av prosjektene er fra to av bokens redaktører, hvor de sammenligner to stedsproduserende fortellinger fra to rurale norske kommuner. I fortellingene kommer det blant annet frem at de ellers positive fortellingenes ankepunkt er at den lokale, gode viljen har liten betydning dersom arbeidsmarkedet ikke «matcher» nykommernes kompetanse, og at nasjonale føringer ofte oppleves som en dissonans til de lokale forutsetningene for integrering (Kristensen & Sætermo, 2022, s.129).

Dersom vi beveger oss til en større kontekst ser vi at i en europeisk studie på bestilling fra EU, hvor Gauci (2020) gjennomførte en studie av integrering i 15 små og mellomstore byer i rurale områder av 5 europeiske land, at blant annet tilfører migranter en verdifull ressurs til små samfunn, at ulike utfordringer med integrering ofte blir overlatt til det lokale nivået, og at små samfunn er en ressurs for migranter gjennom tette sosiale nettverk og interaksjon med lokale (Gauci, 2020). Videre i denne oppgaven vil jeg trekke frem flere norske og europeiske studier som belyser ulike sosiale faktorer med integrering av migranter og flyktinger i en rural kontekst.

1.2 Problemstilling

Oppgavens problemstilling er utformet slik at man kan ha en åpen tilnærming til tematikken, men samtidig ha en klar forståelse av hva som skal forskes på. I lys av den usikre situasjonen som krigen i Ukraina har skapt, den økende tilstedeværelsen av flyktinger i rurale områder, og den manglende kunnskapen om integrering i rurale områder, har jeg utviklet følgende problemstilling:

Hva påvirker ukrainske flyktinger sin sosiale integrasjon i en rural norsk kommune?

Til følgende problemstilling har jeg også skissert tre forskningsspørsmål som tilfører problemstillingen tre tematiske områder:

1. Hvordan opplever ukrainske flyktinger overgangen til en rural norsk kommune?
2. Hvordan påvirker norsk integreringspolitikk sitt fokus på arbeid ukrainske flyktingers integrering i en rural norsk kommune?
3. Hvordan påvirker den lokale konteksten i Fjellviken integreringen av Ukrainske flyktinger?

² Migrasjon- og integrasjonsforskning som fokuserer på betydningen av lokale faktorer (Gullikstad, 2021, s. 22)

1.3 Oppgavens struktur

I denne oppgaven vil du i første del få en redegjørelse for oppgavens teoretiske fundament, et fundament som senere vil bli anvendt i diskusjonen for å presentere et sosiologisk blikk på oppgavens analytiske temaer. Teorikapittelet består først av en redegjørelse av ulike begreper og politikk knyttet til migrasjons- og integreringstematikk. Deretter presenteres teorier innenfor liminalitet, hvor Van Gennep (1960) og Turner (1969) legger et grunnlag som Hartonen et.al (2021) bygger videre på i en mer snever tematikk rettet mot flyktningers limbo. Deretter beveger teoridelen seg over til teorier om anerkjennelse, hvor Honneth (2008) sine tre sfærer spiller en sentral rolle. Her redegjør jeg for ulike konsepter som forklarer sammenhengen mellom status og arbeid blant migranter. I siste del av teorikapittelet presenteres Putnam sin teori om sosial kapital, med fokus på betydningen av sosiale nettverk, gjensidighetsnormer og tillit, i konteksten av mindre lokalsamfunn.

Deretter diskuteres oppgavens metodiske hensyn og utfordringer, med et særlig fokus på hvordan jeg som forsker posisjonerer meg og navigerer en studie som omhandler en sårbar gruppe i en lokal kontekst. Her redegjør jeg også for oppgavens forskningsdesign, hvor jeg beskriver hvordan 11 intervjuer ble bearbeidet til tre temaer, som utgjør grunnlaget for oppgavens analyse- og diskusjonsdel. De tre analytiske temaene *midlertidighet*, *anerkjennelse*, og *lokalsamfunnet Fjellviken*, blir først presentert som tre empirinære kapitler i oppgavens analysedel, for deretter å bli diskutert i lys av det teoretiske fundamentet i diskusjonskapitlene; *status quo*, *Det unike «bygdebildet»*, og *Kvalifiseringsparadoks*.

2 Teori

2.1 Flyktning fra Ukraina

Denne oppgaven studerer Ukrainske flyktninger i Norge og bruker FN (2024) sin definisjon av flyktning. FN definerer en flyktning på bakgrunn av at man er:

1. utenfor sitt eget hjemland
2. man ikke kan eller tør få beskyttelse i, eller returnere til, ditt eget hjemland
3. dette er fordi man frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en sosial gruppe, eller politiske meninger i sitt eget hjemland

De ukrainske flyktningene som er en del av denne studien er alle utenfor sitt eget hjemland og tør ikke returnere til sitt eget hjemland fordi de er av ukrainsk nasjonalitet. De aller fleste ukrainske flyktningene har fått asyl i Norge basert på en egen hjemmel i utlendingsloven § 34 om *kollektiv beskyttelse* i en masseflyktsituasjon (UDI, 2024). Dette innebærer at ukrainske flyktninger får midlertidig oppholdstillatelse i ett år, men kan fornyes til 3 år fra personen fikk tillatelsen. Dersom situasjonen ikke har blitt forbedret i hjemlandet etter 3 år kan det gis en midlertidig tillatelse som senere kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse (UDI, 2024).

2.2 Integrasjon av flyktninger

Integrasjon er et sentralt tema innen samfunnsvitenskapen, som omhandler samhold og solidaritet blant mennesker og hvordan samfunnet fungerer som en enhetlig struktur. Videre vil vi gå gjennom noen kjennetegn på integrasjon, samt integrasjon av innvandrere, som også er overførbart til integrasjonen av flyktninger. Durkheim fremhever viktigheten av integrasjon for samfunnets samhold, noe som understreker samfunnets evne til å fungere som en helhet (Rugkåsa, 2012, s.40). Integrasjon er også en statlig oppgave, som blant annet involverer å fremme sameksistensen mellom majoritets- og minoritetsgrupper. Dette arbeidet innebærer ofte utfordringer knyttet til å tilpasse etniske minoriteter til majoritetssamfunnet, som Gullestad (2002) påpeker i sin forskning. Imidlertid reiser dette spørsmål om hvordan integrasjon bør defineres og måles. Er det tilstrekkelig at enkeltpersoner eller grupper deltar i skole og arbeid, eller kreves det også deltagelse i sosiale og kulturelle aktiviteter? I en norsk kontekst synes integrasjon å være normativt forbundet med ideen om likhet, noe som ytterligere kompliserer forståelsen av hva det innebærer å være integrert (Rugkåsa, 2012, s.40).

Det finnes noen forsøk på å kategorisere hva det innebærer å være integrert, blant annet så skiller Engebritsen og Fuglerud (2009) mellom tre ulike posisjoner i den norske oppfatningen av integrasjon basert på folkelig og uttalt karakteristik. De skiller mellom *Integrert*, *usynlig* og *ikke-integrert*, hvor *Integrerte* er kulturelt assimilerte inn i det norske samfunnet, *usynlige* er lever i tråd med sin egen kulturelle praksis men deltar i arbeid og utdanning, og de *ikke-integrerte* tilpasser seg ikke det norske majoritetssamfunnet eller får seg jobb og utdanning.

Man kan også spørre seg hva man er før man blir regnet som integrert. Det å få betegnelsen «flyktning» kan føre til at man går inn i en diskurs hvor man blir ansett som ofre eller objekter (Bauman, 2002, s.343). En slik diskurs er problematisk fordi den kan

føre til at man glemmer de individuelle historiene og livene som flyktingene har med seg, samt de ulike ambisjonene og fremtidsutsiktene i livet som nå møter dem.

Et kjennetegn ved norsk integreringspolitikk er at man skal få innvandrere og flyktinger som kommer til Norge fortest mulig ut i jobb. Oppfatningen er ofte slik som direktør i IMDI presenterer det i et intervju med Plan Norge; at den største utfordringen i norsk integreringspolitikk er å få flere ut i arbeid og få dem til å stå lenger i arbeid (Nystad, 2017). Dette henger også sammen med den norske velferdspolitikken, hvor man nærmest ser på lønnsarbeid som «en moralsk handling hvor individet gjør opp for seg overfor fellesskapet» (Rugkåsa, 2012, s.48). Den norske staten går langt for å integrere ulike grupper inn i arbeidsmarkedet, noe som kan vise seg å bli svært verdifullt da «Den norske velferdsstaten kan komme til å trenge innvandreres arbeidskraft for å møte utfordringer forbundet med økt behov for arbeidskraft» (Brochmann & Hagelund, 2010). Denne oppgaven kan forstås som en del av «den lokale vendingen» av integreringsforskning, og i lokalkontekst er ofte prosesser og integreringspolitikk ansett som en kontrast til – og gjerne mer inkluderende enn – politikk på nasjonalt nivå (Hadj Abdou, 2019). Lokal integreringspolitikk er ofte mer praktisk og løsningsorientert, noe som kan ha større direkte konsekvenser for integreringsprosesser i lokalsamfunnet (Caponio og Borkert, 2010; Sætermo, 2021).

I en rapport skrevet av Seeberg, et.al (2020) på oppdrag for IMDi, introduseres begrepet «treffsikker bosetting». Rapporten presenterer to modeller for framtidig bosetting i norske kommuner. Den første modellen kalles det «kommunesolidariske sporet», som fokuserer på å ta hensyn til kommunenes preferanser, ressurser og institusjoner. Den andre modellen, «flykting-solidariske sporet», vektlegger flyktingenes preferanser. Selv om disse modellene viser en vilje til å nyansere forståelsen av det lokale, er det en innvending at begge sporene har en klar orientering mot lønnsarbeid. Sysselsetting fremstår som en hovedmålsetting for integreringsarbeidet, noe som kan begrense en helhetlig tilnærming til integrasjon som også inkluderer sosiale og kulturelle aspekter (Kristensen & Sætermo, 2022, s.111). Dette belyses av at IMDI selv, når de i sin rapport forteller at det er god grunn til å tro at mange flyktinger er misfornøyde med sin bosetting og at de anser det som for kostnadskrevene å måle flyktingenes subjektive trivsel i bosettingskommunen (Christensen et.al, 2021, s.5). Seeberg et.al (2020) argumenterer for at treffsikker bosetting også avhenger av strategisk mottaksplassering, en strategi som innebærer tidlig kartlegging av kompetanse for å skape et bedre samsvar mellom flyktingenes kompetanse og bosettingskommunen. Dagens informasjonsflyt mellom ulike statlige nivåer og IMDI sitt manglende hensyn til det lokale nivået, blir av norske kommuner sett på som et hinder for strategisk mottaksplassering (Seeberg et.al, 2020, s. 68-69).

2.3 Liminalitet

Alle mennesker opplever i løpet av sitt liv overgangsfaser. Det kan være overganger som dåp, konfirmasjon, eller ekteskap, men det kan også være større, ukontrollerbare overganger som at man må flykte til et fremmed land. Arnold Van Gennep (1960) var den første innen sosialantropologien til å undersøke ritualene som preget slike overganger i individers liv, hvor man går fra en situasjon til en annen, og argumenterte for at individer i alle samfunn vanligvis går gjennom tre stadier i løpet av en overgang; separasjon, liminalitet og reinkorporering (Van Gennep, 1960, s.11). Separasjon og reinkorporasjon handler henholdsvis om å bli separert fra en tidligere tilstand og hvordan man blir en del av en ny tilstand, men Van Gennep sitt mellomstadium, det liminale stadiet, er det konseptet som har blitt mest videreutviklet av senere sosiologer og antropologer, blant annet Victor Turner.

Turner (1969) forsket på overgangsriter³ i afrikanske stammer, hvor han fokuserte mest på det liminale stadiet i overganger, altså hva som skjer i selve overgangene (Hartonen et.al, 2021). Blant annet så utviklet Turner et konsept som han beskriver som liminale personer (1969) som er preget av å være midt i en overgangsfase. Liminale personer er i en livssituasjon som ifølge Turner (1969) medfølger visse kjennetegn som inkluderer blant annet at man er preget av en *ambiguitet* og *marginalisering*, altså at man lever i en slags dobbeltydighet hvor man befinner seg mellom sin tidligere situasjon og den nåværende, samt at man lever på marginene av de sosiale strukturene fordi man blir midlertidig plassert utenfor samfunnets sosiale orden. Turner (1969) forklarer også hvordan man som liminal person i overgangsriter kan oppleve *anonymitet* fordi man kan undergå prosesser som stripper vekk distinktive egenskaper ved sin tidligere identitet, altså at man ikke lenger besitter de sosiale distinksjonene som skilte en fra resten. Det siste kjennetegnet handler om potensialet til å oppnå «*communitas*», som handler om potensialet til å oppnå en følelse av solidaritet, likhet og fellesskap.

I en metasyntese av 17 fagfellevurderte studier om flyktningers møte med overgangen til et nytt liv, har Hartonen et.al (2021) brukt Turner sin teori om liminalitet og liminale personer til å undersøke hvordan flyktingene navigerer denne midlertidigheten. Hartonen et.al (2021) kaller denne midlertidigheten for et «*stadium av Limbo*», altså at de befinner seg i grensene mellom to stadier i en situasjon preget av midlertidighet som er utenfor sin egen kontroll, og hvor det kan være vanskelig å se en fremtid (Hartonen et .al, 2021, s.1136). I sin studie finner de ut at liminalitet er et effektivt verktøy for å observere og analysere flyktinger som beveger seg mellom fysiske og symbolske grenser. Et gjennomgående funn i deres studie var flyktningers opplevelse av tid, eller midlertidighet, hvor man tydelig kan se at mange flyktinger befinner seg i en «uendelig usikkerhet». Denne usikkerheten representerer en ikke-tid, altså at tiden er ubetydelig, en ubetydelighet som også påvirker hvordan flyktinger opplever sin sosiale betydning (Hartonen et .al, 2021, s.1153). For å konseptualisere denne ubetydeligheten av tid og flyktningers stadium av Limbo, har Hartonen et.al definert det som «Spatial-Temporal Inconsistency», noe som kan oversettes til «Rom-Tid Inkonsistens». Med legitimerede sosio-byråkratiske instrumenter kan stater skape spørsmål om kvalifiserbarhet blant flyktinger, noe som fjerner deres sosio-politiske- og sosio-materielle ressurser (Hartonen et .al, 2021, s.1158). Mangelen på tidligere ressurser og manglende

³ Overgangsriter er seremonier som utføres for å markere et individs eller en gruppes overgang fra én status i samfunnet til en annen. Dette skiftet kan være forbundet med flytting av bosted, inntreden i en ny aldersgruppe eller endring av sosial posisjon (Bertelsen, 2021).

fremtidsutsikter leder flyktingene inn i 'Rom-Tid Inkonsistens', hvor det oppstår et paradoks om å være trygg i usikkerhet; en bipolaritet der flyktingstatusen konstruerer en dikotomi mellom mulighetene til å etablere seg selv som menneske, og på den andre siden, et tap av konseptet om individuell frihet (Hartonen et .al, 2021, s.1158).

Flyktingers opplevelser i liminale overgangsfaser kan særlig påvirke barn sine liv, tidligere forskning viser at flyktinger sine opplevelser av identitet i limbo kan bli overført og internalisert i generasjoner gjennom voksnes prat om tap og traumer (Hadjiyanni, 2002). Andre studier viser at barn av ulovlige migranter som lever i limbo kan lære seg å bekle identiteten som «ulovlig» (Gonzales, 2011). En annen studie som gir innsikt i hvordan flyktingbarn takler å være i limbo, er en studie av Kuru & Ungar (2021) som ser på de utdannelsesmessige forstyrrelsene forårsaket av forflytning. Mødrene til disse barna rapporterte betydelige påvirkninger på barnas mentale helse, hovedsakelig på grunn av avbrudd i utdanningen, noe som også hindret deres evne til å lære nye språk og danne vennskap. Denne forskningen understreker utfordringene flyktingbarn møter i å få tilgang til en stabil utdanning og hvordan liminale overgangsfaser påvirker deres generelle velvære.

2.4 Status/Anerkjennelse

Som vi har sett til nå er det flere faktorer som påvirker hvordan flyktninger navigerer den nye situasjonen som de har blitt tvunget ut i. Midlertidigheten er preget av både deres forrige, nåværende, og fremtidige situasjon. Alle flyktninger har tidligere hatt en sosial rolle, og en sosial posisjon, som man mister i det øyeblikket man bekler rollen som flyktning.

Siden slutten av 1700-talet har man vært opptatt av betydningen til individers oppfatning av sin sosiale status, og hvordan denne påvirker beslutningstaking og individuell velferd (Oxoby, 2004, s.728). Dette munner ut i et iboende behov for anerkjennelse og det å føle en tilhørighet til et fellesskap og samfunn. Et individs identitet kan ifølge den amerikanske sosiologen Orrin E. Klapp (1970) forstås ut ifra to sammensatte deler; formål og selvoppfatning. Dette handler i bunn og grunn om at man er et verdifullt medlem av et samfunn som anerkjennes for det man er verdt.

2.4.1 *Anerkjennelsens tre sfærer*

Axel Honneth (2008) utdyper denne opplevelsen av anerkjennelse med å beskrive det som å føle seg trygg på den sosiale verdien av sin egen identitet og at man blir anerkjent som en bestemt type person av fellesskapets medlemmer (Tjora, 2018a, s.45). Honneth beskriver det å bli anerkjent som en integral del av menneskers liv, og identifiserer tre avgjørende sfærer for utvikling av positivt selvbylde og sosial integrasjon.

Den første sfæren er den private, I konteksten av flyktninger, kan dette relatere seg til intime forhold og familieband som ofte blir forstyrret av deres flukt. Dette forsterker betydningen av emosjonell støtte fra et samfunn som anerkjenner dem som individer, noe som kan være avgjørende for deres psykologiske velvære. Den andre sfæren er den legale, Juridisk anerkjennelse er grunnleggende for flyktninger ettersom det påvirker deres status og rettigheter i et vertsland, inkludert retten til arbeid, tilgang til helsehjelp, og utdanning. Den tredje og siste sfæren er den solidariske, som innebærer å bli anerkjent som et verdifullt medlem av samfunnet, hvor ens bidrag og egenskaper blir verdsatt og respektert (Honneth, 2008).

Richard Sennet er en annen sosiolog som utforsker hvordan arbeid, respekt og sosial sammenhengskraft kan påvirke status, og hans teorier kan anvendes til å forstå de komplekse dynamikkene mellom det å være flyktning og det potensielle tapet av identitet og status. I hans bok «The Craftsman» (2009) tar han et historisk blikk på hvordan samfunnet har sett på håndverksarbeid sammenlignet med mer intellektuelle eller akademiske yrker. Han argumenterer for at det har vært en tendens til å undervurdere håndverksarbeid og dets bidrag til samfunnet. Dette synet har påvirket hvordan arbeid blir organisert, belønnet og verdsatt, og dermed også hvordan status og respekt blir tildelt ulike former for arbeid (Sennet, 2009).

2.4.2 *Marginale sammenligningsgrunnlag*

I 1973 kom boken «den kritiske fase» ut, en pionerstudie innenfor den norske sosiologien, hvor Aud Korbøl presenterer et sosiologisk blikk på pakistansk arbeidsinnvandring til Norge og skapte grunnlag for både norsk migrasjonsforskning og innvandringspolitikk. I boken gir hun detaljerte beskrivelser av strukturelle rammebetingelser, men også av innvandrernes subjektive opplevelser, noe som gjør at hun kan identifisere avgjørende faktorer som påvirker innvandreres identitet og livsopplevelse (Midtbøen & Korbøl, 2022).

SeIv om forskningen til Korbøl er orientert mot innvandrere og ikke flyktninger, peker hennes forskning på sentrale faktorer i prosessen med å tilpasse seg etter å ha flyttet fra et samfunn til et annet, og her argumenterer Korbøl blant annet for at utviklingen av «marginale sammenligningsgrunnlag» er essensiell for å opprettholde selvoppholdelsesdriften. Dette konseptet omfatter sammenligninger med individer eller grupper som oppfattes å ha det verre enn en selv, som for eksempel de som lever i fattigdom i hjemlandet, de som ikke har oppnådd arbeidstillatelse i Europa, eller de som lever i utrygghet som følge av krig og konflikt. Slike sammenligninger kan virke som en psykologisk buffer mot det opplevde statusfallet ved å tilby en følelse av trygghet og relativ makt, og fungerer som en støtdemper mot den harde virkeligheten (Midtbøen & Korbøl, 2022, s.189).

Konseptet til Korbøl kan gjenspeile det Michael J. Piore senere definerte som "doble referanserammer" eller "*dual frames of reference*" i sin bok *Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies* (1979), som ble publisert seks år etter Korbøls avhandling. Piores begrep beskriver hvordan migranter ofte aksepterer mindre gunstige arbeids- og boligforhold enn det som er normen i det nye landet, ved kontinuerlig å sammenligne disse forholdene med situasjonen i hjemlandet. Korbøl og Piore sine to perspektiver anerkjenner begge viktigheten av sammenligningsgrunnlag i forståelsen av migrasjon og tilpasning i nye kulturelle og sosiale kontekster, noe som også er relevant for ukrainske flyktninger sin tilpasning inn i norske kultur og arbeidslinje.

2.4.3 *Status dissonans*

I Hartonen et.al (2021) sin studie rundt flyktningers opplevelse av limbo, finner de at liminale personer som er fanget i byråkratiske prosesser rundt kvalifisering og midlertidighet kan oppleve en «status dissonans». Denne dissonansen kan forstås som den betydelige forskjellen mellom individets tidligere sosiale status i hjemlandet, og den nye statusen de opplever i vertslandet. Mange flyktninger kommer fra yrker eller sosiale posisjoner hvor de hadde respekt, anerkjennelse og en klar rolle i samfunnet, som leger, lærere, eller forretningsfolk. Når de ankommer et nytt land, kan de oppleve at deres profesjonelle kvalifikasjoner ikke anerkjennes, eller at de må ta lavstatusarbeid som ikke samsvarer med deres ferdigheter eller tidligere erfaringer. Dette kan føre til en følelse av tapt identitet og selvfølelse, og skaper en kognitiv og emosjonell konflikt som kan påvirke deres integrering og psykologiske velvære (Hartonen et.al, 2021, s.1137). Status dissonans kan også påvirke hvordan flyktninger interagerer med både det nye samfunnet og deres eget samfunn, da de navigerer mellom forskjellige forventninger og realiteter.

2.5 Sosial Kapital

Ifølge den amerikanske statsviteren Robert Putnam (1993) kan man forstå et samfunns sosiale organisering gjennom å forstå konseptet «sosial kapital». Putnam er ikke den første samfunnsviteren som anvender kapitalbegrepet for å bedre forstå samfunnets oppbygging og organisering, kanskje mest kjent er Pierre Bourdieu (2021) med sine tre former for kapital, inkludert sosial kapital, som sammen skaper grunnlag for maktbalanse i et samfunn. I denne oppgaven skal vi derimot anvende Putnam sin forståelse av sosial kapital på bakgrunn av at han fokuserer mer på hvordan sosial kapital fremtrer organisk i samfunnet og at han har studert fenomenet i rurale kontekster. For Putnam handler sosial kapital om nettverk, normer, og tillit, som igjen fasiliteter for koordinering og samarbeid for en gjensidig fortjeneste (Putnam, 1993). Denne sosiale kapitalen er et felles gode, som ikke kan selges eller eies, men som eksisterer mellom sosiale situasjoner. Sosial kapital kan heller ikke produseres, men oppstår som et produkt av ulike sosiale aktiviteter. Den sosiale kapitalen har også transformative egenskaper, som vil si at den kan befinne seg i et samfunn og i dets individer og at den kan overføres mellom ulike nivå og i ulik kvantitet (Putnam, 1993, s.2000). Til forskjell fra fysisk kapital som er materielt og human kapital som for eksempel utdanning, refererer sosial kapital til forbindelser mellom individer (Putnam, 2000, s. 16). Putnam sin teori har mottatt mye kritikk særlig for hans binære distinksjon mellom «sosiale bånd» og «sosiale broer» (Cederberg, 2012; Morosanu 2015; Wessendorf & Phillimore 2019). Denne oppgaven vil ikke fokusere på denne distinksjonen, men fokusere på hans forståelse av hvordan sosiale nettverk, gjensidighetsnormer, og tillit kan bidra til dannelsen av sosial kapital i et ruralt samfunn.

2.5.1 Nettverk

En av fasilitatorene som skaper sosial kapital er nettverk, og ifølge Putnam er rurale områder, som følge av tetthet av sosiale nettverk, bedre egnet for dannelsen av sosial kapital (Putnam, 2000, s.221). I hans studier av innbyggere i små samfunn og rurale områder i USA fant han mer altruisme, ærlighet og tillit, sammenlignet med større samfunn. Å bli involvert i samfunnet er lettere, samfunnet er mer inviterende, fravær er mindre attraktivt, når skalaen på hverdagslivet er mindre og mer intimt (Putnam, 2000, s.221). For flyktninger kan dette bety mer personlige og meningsfulle interaksjoner med lokale innbyggere, noe som kan føre til sterkere bånd og en følelse av tilhørighet.

Sosiale nettverk er et kjerneelement i teori rundt sosial kapital, og på linje med fysisk- og human kapital, kan også sosiale kontakter påvirke individer og gruppers produktivitet (Putnam, 2000, s.16). Å få relasjoner og kontaktpunkt kan være avgjørende for flyktninger når de skal navigere kompleksiteten i et nytt miljø, kultur og språk. Og ifølge Putnam kan til og med et dårlig tilknyttet individ høste frukter av å leve i et samfunn med høy tetthet av sosiale nettverk (Putnam, 2000, s.17).

2.5.2 Gjensidighetsnormer

Ifølge sosialkapitalteori er utøvelsen av gjensidig hjelp, både å gi og motta, grunnleggende for utviklingen og vedlikeholdet av sosial kapital (Coleman, 1988). Putnam har argumentert for at gjensidige forhold mellom medlemmer av forskjellige grupper i samfunnet vil muliggjøre vekst i sosial kapital gjennom en kombinasjon av ressursutveksling og tillitsbygging, og at slike forhold fremmer solidaritet (Strang & Quinn, s.2021). For Putnam innebærer gjensidighetsnormer at man er villig til å gjøre en handling, uten å måtte få noe tilbake med en gang, eller uten å vite at man vil få noe

tilbake i det hele tatt. Og han argumenterer for at samfunn som er bygget på gjensidig tillit, er mer funksjonelt enn et samfunn av mistillit (Putnam, 2000, s.142-143).

Man kan skape gjensidighetsnormer med makt, som for eksempel gjennom utøvende myndigheter og politi. Men, man kan også oppnå velfungerende samfunn som er bygd opp av gjensidighetsnormer dersom tettheten av sosiale nettverk er høy (Putnam, 2000, s.144). I mindre samfunn vil synligheten til innbyggere være større, og konsekvensene av deres handlinger blir også mer synlige, noe som påvirker betydningen av å handle i henhold til samfunnets normer for gjensidighet.

2.5.3 Tillit

Dersom man ser for seg to samfunnsmedlemmer i et samfunn med høy grad av tetthet i relasjoner og nettverk, vil mest sannsynlig disse to treffe på hverandre på et eller annet punkt i fremtiden, eller høre om hverandre av andre samfunnsmedlemmer. Man har altså et rykte på spill, og mistillitsfulle handlinger eller uærlighet vil derfor ikke være gunstig for deres sosiale kapital. På denne måten blir ærlighet oppfordret gjennom tette sosiale nettverk (Putnam, 2000, s.144).

I små samfunn vil det også være høyere forekomst av det Putnam beskriver som *tynn tillit*. Han skiller mellom to typer tillit, som handler om hva som legitimerer tillit ovenfor andre i et samfunn, og han mener vi må skille mellom ærlighet basert på personlig erfaring og ærlighet basert på samfunnets norm (Putnam, 2000, s.144). *Tykk tillit* handler om at man stoler på hverandres ærlighet basert på at man har en sterk relasjon, møtes ofte, og kanskje kjenner hverandre godt. *Tynn tillit* derimot handler om at man stoler på andres ærlighet basert på tettheten av sosiale nettverk (Putnam, 2000, s.144). *Tynn tillit* forklarer hvordan man i rurale samfunn kan stole på at hen som glemte penger hjemme kommer tilbake neste dag for å betale for bensinen, fordi det potensielle tapet av sosial kapital er større enn fortjenesten av fysisk kapital. *Tynn tillit* er ifølge Putnam mye mer verdifullt enn *tykk tillit*, fordi det utvider radiusen for hvem man kan stole på utover dine nærmeste relasjoner (Putnam, 2000, s.144)

3 Metode og empirisk grunnlag

I dette kapitlet vil jeg presentere og diskutere de metodiske valgene som er gjort i denne masteroppgavens forskningsprosess. Hva som ligger bak valgene som er tatt i forbindelse med oppgavens empiriske grunnlag og påfølgende hvordan dette datagrunnlaget har blitt analysert, samt en gjennomgang av de etiske og hensiktsmessige vurderingene som er gjort.

For å forstå denne oppgavens metodiske betraktninger er det også nødvendig å forstå forskerens posisjon til empiri og teori; min vitenskapsteoretiske posisjon. Studien baserer seg på en induktiv tilnærming til empiri og teori, som vil si at det er datagrunnlaget som styrer retningen i oppgaven, ikke teori. I denne studiens oppbyggende fase var det derfor ikke teori som styrte forskningens design, men heller en interesse for et sosialt fenomen, og det ble brukt en såkalt arbeidstittel, eller foreløpig problemstilling, for å avgrense oppgavens rammer. Deretter utarbeidet jeg en intervjuguide, og gjennomførte 11 dybdeintervjuer, hvor tilnærmingen til informantenes fortellinger var å ha et «åpent sinn, men ikke tomt hode» (Fetterman, 1997), som vil si at jeg som forsker lot informantene prate fritt, men fulgte opp med spørsmål der jeg anså det hensiktsmessig. Ytterligere diskusjon rundt utvalg og intervju vil presenteres i påfølgende kapitler.

Å velge seg en case og et tema, og deretter gjennomføre undersøkelser med en åpen tilnærming, er noe som kjennetegner etnografiske studier (Fetterman, 1997). I en etnografisk studie er man både forsker og forteller, og jo nærmere man kommer en forståelse av informantenes fortellinger, jo bedre historie og bedre forskning blir det (Fetterman, 1997, s.2). Etnografiske studier tilhører den sosiologiske tradisjonen etnometodologi, hvor man er opptatt av å undersøke hvordan hverdagslivets handlinger og interaksjoner skaper sammenhenger og meninger i et samfunn, og dermed en form for orden (Tjora, 2018a, s.29). I en slik studie vil det være sentralt å identifisere hvordan personlige historier er innvevd i større sosiale kontekster og forstå de strukturelle faktorene som former disse historiene, noe som krever en «sosiologisk forestillingsevne» (Mills, 2000), en evne jeg har opparbeidet meg gjennom fem år med sosiologiske studier. Dette har resultert i denne studien, hvor fortellinger om hverdagslivet til både kommunalt ansatte og ukrainske flyktninger har blitt studert og analysert, og jeg avdekker noen potensielle dypereleggende årsaker til de ulike analytiske temaene i informantenes fortellinger.

3.1 Masteroppgavens empiriske grunnlag

3.1.1 Case-studie

Den empiriske avgrensingen i denne case-studien faller innenfor den geografiske avgrensingen til kommunesentrumet "Fjellviken" som studien baserer seg på. Selv om denne geografiske avgrensingen kan gjøre det enklere å bestemme hvor man skal finne sitt empiriske grunnlag, er det fortsatt vanskelig å sette en grense for det empiriske grunnlaget, noe som er en stor utfordring ved forskning generelt (Tjora, 2012, s.34). I denne studien tilbyr den geografiske avgrensingen en fordel ved at man vet hvor man skal finne sine informanter, men det må fortsatt gjøres grundige overveininger over hvilke informanter eller sektorer som burde inkluderes i studien på bakgrunn av problemstillingens omfattende natur. Dersom resultatene fra studien skal være generaliserbare, altså at vi skal kunne si at studien er relevant for andre norske

kommuner som ikke er direkte representert, må denne avgrensingen være godt begrunnet (Tjora, 2012, s.34).

I kommunen hvor vi finner casen som denne studien baserer seg på, heretter omtalt som "kommunen", finner man et interessant eksempel på lokal forvaltning og samfunnsutvikling. Kommunen, som befinner seg i en landlig del av det sørlige Norge, karakteriseres av sin rike naturarv og dype historiske røtter, som har formet lokalsamfunnet og dets identitet over tid. Kommunen har en sterk tradisjon for samarbeid og fellesskap, som reflekteres i dens tilnærming til både økonomisk utvikling og sosial velferd. Innbyggerne i kommunen er kjent for deres høye grad av deltakelse i lokaldemokratiet, noe som har bidratt til innovative løsninger på både lokale og regionale utfordringer. Gjennom en kombinasjon av bevaring av kulturelle tradisjoner og en åpenhet for ny teknologi og bærekraftig utvikling, står kommunen som et eksempel på hvordan rurale samfunn kan navigere i skjæringspunktet mellom tradisjon og modernitet.

Kommunen er stor i areal, men liten i befolkningstall med under 5000 innbyggere. Kommunesenteret rommer litt i underkant av halvparten av kommunens befolkning, heretter omtalt som «Fjellviken». I Fjellviken finner vi den største befolknings sammensetningen i kommunen, og her er det både barne- og ungdomsskole og videregående skole. Tettstedet har et mindre utvalg butikker, dagligvarer, bensinstasjon, kulturhus, samfunnshus, idrettshall, og ulike fritidstilbud. Til tross for sin relativt isolerte beliggenhet, har Fjellviken vært et historisk viktig knutepunkt for transport og reiseliv, en rolle stedet fortsatt beklrer den dag i dag. Det er Fjellviken som utgjør casen som denne oppgaven studerer.

3.1.2 Utvalg og utvalgskriterier

I casestudier vil man velge informanter fra en naturlig enhet, som eksisterer uavhengig av studien (Tjora, 2012, s.146). Dette medfører at man har et avgrenset utvalg av potensielle informanter og det er kanskje derfor særlig viktig at man har gode utvalgskriterier. I denne studien har snøballmetoden vært en sentral strategi for rekruttering av informanter til intervjuer, en tilnærming som kan være spesielt verdifull i forskning innenfor felt hvor tilgang til potensielle informanter kan være utfordrende og det kan være en fordel å få med «en på innsiden» i rekrutteringsprosessen. Snøballmetoden, involverer initiering av datainnsamlingsprosessen gjennom noen få nøkkelinformanter, i dette tilfelle *en*, som deretter anbefaler ytterligere potensielle deltakere innenfor sitt eget nettverk (Tjora, 2012, s.151). I denne studien var det mest innlysende å starte i kommunens eget apparat, hvor jeg kom i kontakt med en av kommunens ansatte. Med denne ansatte sin hjelp kunne jeg kartlegge potensielle deltakere og skape en oversikt over de ulike aktørene som er involverte i integreringsarbeidet i kommunen, samt muliggjøre rekrutteringen av tre ukrainske flyktninger. For å sikre etisk forsvarlighet og respekt for informantens privatliv, ble alle anbefalinger og henvendelser håndtert med diskresjon. Informantene som ble foreslått ble kontaktet med en detaljert forklaring av studiens formål, viktigheten av deres potensielle bidrag, og forsikringer om konfidensialitet og anonymitet. Dette skapte et grunnlag av tillit og åpenhet, som var essensielt for å fremme deltakelse.

Bruken av snøballmetoden i denne studien har ikke bare muliggjort tilgang til et bredt spekter av informanter, men har også bidratt til å oppnå en dypere forståelse av det studerte fenomenet gjennom rike og detaljerte perspektiver. Det har vist seg å være en effektiv metode for å navigere i komplekse sosiale nettverk og for å oppnå innsikt fra ellers utilgjengelige grupper, noe som styrker kvaliteten og dybden av den samlede

dataen. Til tross for metodens styrker, ble det også tatt hensyn til potensielle begrensninger, som inkluderer risikoen for bias, da utvalget kan bli for homogent hvis det bare bygger på eksisterende sosiale nettverk. Dette har studien forsøkt å motvirke gjennom å inkludere aktører fra ulike sektorer av kommunen, noe som både kan styrke oppgavens validitet, men også dens vitenskapelige tyngde.

De kommunalt ansatte som har blitt rekruttert til denne studien utgjør alle en viktig rolle, og denne gruppen utgjør samtidig en stor andel av arbeidsmassen som driver med integreringsarbeid i Fjellviken. På denne måten kan vi si at utvalget er representativt for integreringsarbeid i denne lokale konteksten. Når det gjelder rekrutteringen av ukrainske flyktninger, baserte denne seg mer på tilgjengelighet. Det vil si at det handlet mer om hvem som ønsket og hadde mulighet til å delta, fremfor selektering, i tillegg til at det var nødvendig at de hadde tilstrekkelige norskkunnskaper. På samme tid betydde dette at det var flyktninger som kanskje begynte å føle seg komfortable og trygge med både språklig og lokal kontekst, noe som kunne styrke deres bidrag til studien.

Studien baserer seg på 11 informanter, fordelt i aldersgruppen 20-60 år. 7 av informantene er ansatte i kommunen innenfor ulike sektorer, 1 informant er fra ikke-kommunale sektor, og 3 av informantene er ukrainske flyktninger. Se *tabell 1* for oversikt over informanter med deres gitte pseudonymer. De kommunalt ansatte har også blitt delt inn i ulike sektorer, for å kunne skape mer legitimitet bak deres utsagn. Bak de ulike utvalgskarakteristikkene er det forkortelser som vil bli brukt for å hjelpe leseren å forstå hvem som står bak de ulike sitatene. For eksempel dersom det er et sitat fra Sigrid vil det stå (KA-BO) etter navnet hennes, for å markere at det er fra en kommunalt ansatt (KA) innenfor barn og oppvekst (BO).

Kommunalt ansatte (KA)	Hege (Helse og Omsorg (HO)) Viktoria, Freia (Opplæring (O)) Bjørn (Kultur (K)) Bente, Sigrid (Barn og oppvekst (BO)) Kjell (Administrasjon(A))
Ikke-kommunalt ansatte (I-KA)	Lokal frivillig
Ukrainske flyktninger (UF)	Marko, Maria, Marta

Tabell 1. Oversikt over informanter

3.1.3 Dybdeintervju(er)

Det empiriske grunnlaget for denne studien er 11 dybdeintervjuer med en varighet på mellom 25 og 80 minutter. Intervjuene var semi-strukturerte, som vil si at man har planlagt noen tema og spørsmål, men at intervjuet er åpent slik at informantene kan gå mer i dybden på noen tema dersom det er ønskelig (Tjora, 2012, s.105). På denne måten kan man oppleve at informantene kommer inn på tema som er viktige for dem, noe man som forsker og intervjuer kanskje ikke var klar over, men som kan være relevant for undersøkelsen.

I dybdeintervjuer er man ute etter å fange informantens livsverden, altså hvilke meninger, holdninger og erfaringer informantene har vedrørende temaet som er i fokus (Tjora, 2012, s. 105). I denne studien, som baserer seg på dybdeintervjuer fra

informanter i ulike sektorer og posisjoner i en liten norsk kommune, er det viktig å være klar over hva som påvirker deres livsverden. Steder generelt, og kanskje særlig små steder, formes gjennom relasjoner, er sosialt konstruerte, og bærer mangfoldige stemmer (Rodman, 1992). Dette fremhever betydningen av å høre på de forskjellige historiene mennesker deler om integrasjon i et nytt miljø – de avgjørende øyeblikkene de opplever, og hvem de deler disse øyeblikkene med, er viktige faktorer som påvirker deres livsverden. Disse personlige narrative kan forstås som de historiene individer forteller om seg selv og deres opplevelser av verden rundt seg (Rapport, 1999). Et vesentlig aspekt ved både detaljerte og overordnede historier er at fortellinger som skildrer fortidige hendelser alltid er formet av den nåværende tidskonteksten (Tonkin, 1992). Dette fremhever nødvendigheten av å anerkjenne de sosiale, politiske, og økonomiske kontekstene som narrative springer ut fra.

3.1.4 Å forske på flyktninger

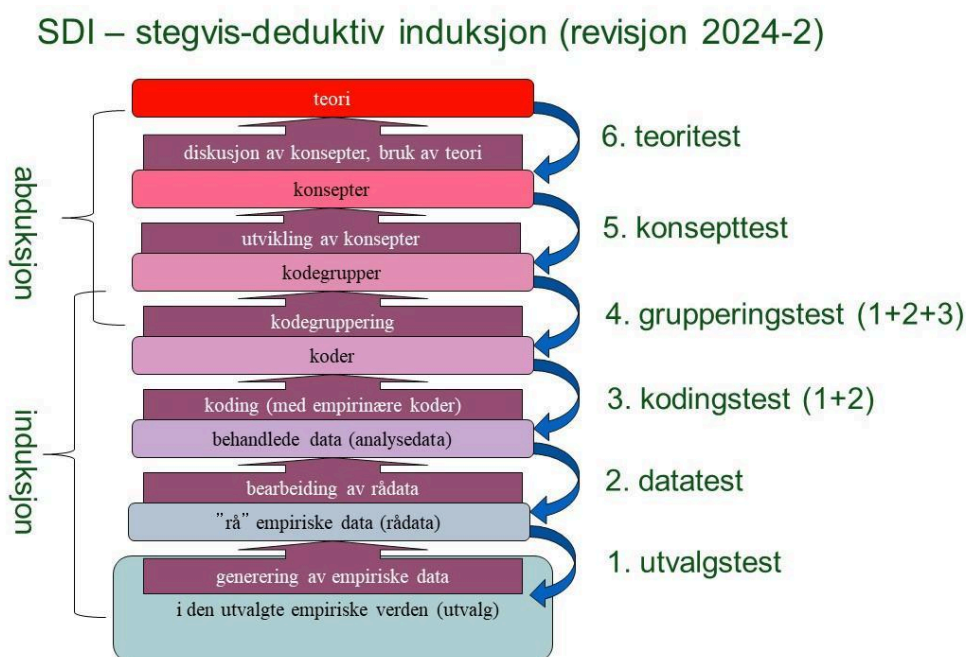
Narrativer har vært en viktig kilde når det kommer til forskning på flyktninger og deres livssituasjon, og ofte ansett som den eneste metoden vi har til å anskaffe kunnskap om et liv som det ellers finnes lite innsikt i (Eastmond, 2007, s.249). Å anskaffe kunnskap gjennom flyktingers historier handler ikke bare om å diskutere hva som har skjedd og hva det betyr, men det er også en måte å sette lys på fremtidige muligheter (Eastmond, 2007, s.251). Flyktingers narrative er ikke nødvendigvis transparente gjengivelser av "sannheten», men komplekse konstruksjoner som reflekterer dynamiske interaksjoner mellom liv, erfaring og historiefortelling. For meg som forsker krever dette en bevissthet om min rolle i å produsere og representere narrative data.

I denne oppgaven blir integreringsprosesser hovedsakelig studert som et lokalt fenomen, et perspektiv som er sentralt i det som kalles "den lokale vendingen" innen moderne integreringsforskning (Meissner og Heil, 2020). Dette understreker at det ikke bare er forsker og informanter sine forståelser av narrative som må tas hensyn til når man studerer integrering i rurale områder, men også den lokale konteksten og de spesifikke egenskapene et lokalsamfunn er og symboliserer. Stachowski (2020) har i en metodisk refleksjon rundt sin studie på polske arbeidsinnvandrere i et ruralt lokalsamfunn i Norge, kartlagt noen nøkkelutfordringer med denne typen forskning. Den sosiale tettheten i små lokalsamfunn med nærmest påtrengende sosiale relasjoner og hvor synligheten blant medlemmene er høy, kan skape noe Stachowski (2020) kaller for «*relasjonell klaustrofobi*». Dette innebærer at det kan være vanskelig å holde informasjon privat, da det er en høy grad av sosial eksponering og overvåking (Stachowski, 2020). Som forsker innebærer dette etiske utfordringer knyttet til konfidensialitet og tillit, og det krever forsiktighet i hvordan man håndterer sensitive opplysninger. Hvordan jeg som forsker har posisjonert meg og hvilke tiltak som har blitt gjort for å bevare informantenes konfidensialitet vil bli redegjort i det siste metodekapittelet.

3.2 Fra intervju til analyse

Det første steget i analysearbeidet er å transkribere intervjuene, som i dette tilfelle vil si at lydopptakene av 11 intervjuer skal skrives om til tekst. I transkriberingsarbeidet er det viktig at man i prosessen å gjøre om tale til tekst ikke mister deler av meningen som kan ligge i de verbale uttrykkene (Kvale, 1997, s.187). Derfor har ulike verbale og ikke-verbale uttrykk blitt inkludert i transkriberingen, som for eksempel kunstpauser, nøling og usikkerhet. I transkriberingen har også dialekter blitt normalisert, for å bevare informantenes anonymitet. Disse transkriberte dokumentene utgjør studiens rådata, og vi skal nå se nærmere på prosessen hvor denne rådataen kan gjennom induktivt drevet nysgjerrighet bli til generaliserbar forståelse av integrering av ukrainske flyktninger i en rural norsk kommune.

I arbeidet med koding og analysing av denne studiens empiriske grunnlag har Aksel Tjora sin stegvis-deduktiv induktive (SDI) metode blitt anvendt, en analysemetode som fremmer en «*induktivt drevet nysgjerrighet*» som utgangspunkt, og «*generaliserbar forståelse*» som mål (Tjora, 2018b, s.10). Dette er en metode som arbeider etappevis fra rådata til konsepter eller teorier, altså en induktiv arbeidsprosess, men den er også deduktiv i den forstand at den «sjekker» forrige etappe fra et mer teoretisk nivå (Tjora, 2018b, s.16). En av hovedpoengene til Tjora med utviklingen av SDI-modellen er at man skal utnytte potensialet i datamaterialet, og at den første delen av analysen er preget av empirinær førstefase (Tjora, 2012, s.176).

Figur 1.1 SDI-Modell
(Aksel Tjora, 2024, personlig meddelelse)

Som nevnt tidligere var inngangen til oppgavens tema basert på en interesse og forundring, fremfor et teoretisk grunnlag. Dette skapte et veldig empirinært fundament, som jeg tok med meg inn i analysen. Gjennom å bruke programmet HyperRESEARCH ble

de 11 intervjuene omgjort til 186 koder og 5 kodegrupper. Kodene ble utarbeidet med empirinære merkelapper (Tjora, 2012, s.179), som vil si at man bruker et lite sitat fra informanten som kan oppsummere en lengre passasje i intervjuet. For eksempel ble et lengre avsnitt om hvorfor det var utfordrende å ta imot ukrainske flyktninger i startfasen kodet til «*vi ble forespeilet at de fra Ukraina var veldig flinke i engelsk*».

Med utgangspunkt i disse 186 empirinære kodene, ble det utarbeidet 5 kodegrupper. Kodegruppene var også basert på notater som ble gjort underveis i arbeidet med datamaterialet, blant annet refleksjoner rett etter intervju, samt mulige temaer som dukker opp i bearbeidelsen av intervjuene. Dette refleksjonsnotatet var inspirert av mitt arbeid fra bachelor hvor jeg anvendte «Problem Centred Interview» (Witzel, 2000), hvor refleksjonsnotater skulle skrives umiddelbart etter endt intervju. Slike empirisk-analytiske referansepunkt (EAR), som refleksjonsnotater utgjør, kan være verdifulle for den induktive analysen fordi man kan være trygg på ideer som har oppstått underveis, som handler om de ulike mulighetene for oppgavens teoretiske bidrag, er tatt vare på (Tjora, 2018b, s.48).

De fire kodegruppene som kodene ble sortert i var 1) situasjon og midlertidighet, 2) lokale egenskaper og fellesskap, 3) behov og ressurser, 4) trygghet og tillit. Disse kodegruppene dannet grunnlaget for tre hovedtemaer, A) Midlertidighet, B) Anerkjennelse og C) Lokalsamfunnet Fjellviken. Gjennomgående i prosessen frem til dette punktet var at empirien styrte retningen på oppgaven, og dette er noe man ser igjen i analysen som er bygd opp av datamaterialet, eller mer konkret informantens utsagn og opplevelser. Etter at analysedelen med tre tilhørende tema var skrevet ut, avdekket jeg gjennom litteratursøk relevant teori som kunne være med på å forklare de sosiale fenomenene som analysen beskrev. I lys av disse teoriene endret jeg blant annet rekkefølgen i de tematiske kapitlene fra analysen, noe som er i tråd med SDI -modellens abduktive «sjekking» av tidligere steg (Tjora, 2018b, s.16), men analysen bevarer fortsatt sin induktive kvalitet.

3.3 Forskningens kvalitet og etiske vurderinger

Stachowski (2020) argumenterer for at det kan innebære utfordringer med å gjennomføre studier i rurale områder, kanskje særlig når det kommer til sårbare grupper som flyktninger og migranter. I denne studien utgjør kommunalt og ikke kommunalt ansatte en stor del av datagrunnlaget, hvor de også er en del av et lite lokalsamfunn, og kan oppleve en bekymring for sin egen integritet i forbindelse med deltakelse. I lys av dette har det vært avgjørende for meg som forsker å forsikre informantene om at studien vil ta hensyn til deres personvern og anonymitet, og jeg har vært tydelig på at studien ikke skal omhandle svært sensitive tema eller forsøke å sette noen/noe i et dårlig lys. Samtidig har mitt inntrykk vært at det er et ønske og en genuin interesse fra informantene sin side om å få etablert mer kunnskap om lokalsamfunnet, noe som gjør forskningsprosessen litt enklere.

Studiet og dets gjennomføring av datainnsamling er godkjent av SIKT (Kunnskapssektorens tjenesteleverandør), som innebærer tillatelse til innsamling av personlige karakteristikk og informasjon, samtidig godkjenning av utvalg delvis bestående av ukrainske flyktninger, som er regnet som en sårbar gruppe. Denne tillatelsen er basert på at studien ivaretar informantenes personvern gjennom anonymisering og oppfølging, samt sikker lagring og sletting av data. Det kreves også at man deler ut et informasjonsskriv som alle deltagere skriver under på, hvor man får en kort beskrivelse av hva studiet har som formål og hvordan deres personvern skal ivaretas. Videre i dette kapitlet skal vi diskutere hvordan min rolle som forsker har og kan ha påvirket etiske og kvalitetsmessige faktorer ved studien, og diskutere forskningens kvalitet i lys av begrepene *pålitelighet*, *gyldighet* og *generaliserbarhet*.

3.3.1 Posisjonalitet

Min rolle som forsker vil uansett påvirke studiens design, oppbygging, og resultat, da man aldri kan være helt nøytral som forsker (Fetterman, 1997; Tjora, 2012). Forskersubjektivitet (Tjora, 2012, s.222) handler om den personlige påvirkningen forskeren kan ha på forskningen. I denne case-studien har jeg som forsker en relasjon til casen som studeres, og dermed tidligere kjennskap til flere av informantene. Dette kan betraktes som både en styrke og en kilde til etiske utfordringer i møte med forskning i et lite lokalsamfunn (Stachowski, 2020, s.183).

For det første har min kjennskap til Fjellviken muliggjort et forskningsprosjekt som potensielt ville krevd mye tid og ressurser å få til som en totalt fremmed i et lite lokalsamfunn. Gjennom å anvende en form for snøballmetode, har jeg gjennom ett kontaktpunkt kartlagt og fått tilgang til de involverte i de lokale integreringsprosessene. Ikke minst har denne kjennskapen muliggjort tre intervjuer med Ukrainske flyktninger, som er en gruppe man ikke nødvendigvis ville nådd ut til gjennom tradisjonelle rekrutteringskanaler. Samtidig kan en slik rekruttering være utfordrende fordi man er for avhengig av en «døråpner» (Stachowski, 2020) og det nettverket hen kan tilby. Det er dog etter min oppfatning at både rekruttering og utvalg, også basert på min relasjon til Fjellviken, danner et grunnlag for pålitelighet. Årsaken til dette er at jeg anser bredden og størrelsen i utvalget, sett i forhold til involverte i Fjellvikens integreringsprosesser, som betydelig. Videre kan min relasjon til Fjellviken også styrke min evne til å forstå den lokale konteksten som mine informanter sine narrativer og livsverden befinner seg i, noe som er av stor betydning for forskningens kvalitet (Rodman, 1992; Rapport, 1999; Tonkin, 1992; Fetterman, 1997).

Forskerens rolle er ikke bare av betydning i studiens første fase av rekruttering og datainnsamling. En viktig del av etiske hensyn med gjennomføring av intervju, og kanskje særlig i case-studier som denne, er knyttet til hvordan dataen presenteres (Tjora, 2012, s.159). Her er det viktig at alt anonymiseres, selv om dette ikke alltid kan «garanteres» (Tjora, 2012, s. 161) er det viktig at man som forsker streber etter å verne informantene samtidig som man gir hensiktsmessig informasjon om sitt utvalg. Informantene har derfor blitt opplyst om at de vil få mulighet til sitatsjekk dersom jeg vurderer at noen av deres sitater kan være en potensiell trussel for deres anonymitet.

I videre arbeid med studien kan forskerens rolle påvirke retningen og tolkingen av data, fordi man er mennesker med bias og forutinntattheter om tingenes tilstand (Fetterman, 1997; Tjora, 2012). Selv om jeg tidligere har forklart at jeg som forsker gikk inn i studie med et åpent sinn, så er til og med valget av problem, case, og utvalg i seg selv påvirket av bias (Fetterman, 1997, s. 1). Men, når bias er kontrollerte, kan de være med på å styrke forskningen gjennom avgrensning og fokus, og transparens rundt forskerens rolle i studien kan være med på å redusere de negative effektene av bias (Fetterman, 1997, s.1-2). Samtidig er det viktig å poengtere at bekymringer rundt etiske hensyn en forsker må ta ovenfor sine informanter også er ønskelige, da det indikerer at forskningen gir genuin innsikt i informantenes opplevelser og dermed i integreringsprosessene i lokalmiljøet (Stachowski, 2020, s.183). Potensielle etiske utfordringer burde ikke hindre forskning i rurale områder, for det er i slike tilfeller forskning tilbyr en måte å løfte frem viktige spørsmål for allmennheten (Stachowski, 2020, s.183).

3.3.2 Gyldighet og Generaliserbarhet

Intervju av både flyktninger sine opplevelser og kommunalt ansatte sine opplevelser gir både fordeler og ulemper. Det kan gi et bredt, nyansert og mangfoldig blikk på situasjonen i form av at studien forsøker å inkludere alle aktuelle områder i et integreringsapparat som ikke lett lar seg avgrense. Samtidig opererer oppgaven rundt opplevelser av situasjonelle faktorer, som både kan oppleves forskjellig fra person til person, men også fra ståstedet som flyktning kontra en lokal innbygger. Det blir derfor tydelig poengtert gjennom analysen dersom det er utsagn fra en flyktning eller fra en kommunalt ansatt, samtidig som at diskusjonsdelen tar hensyn til hvem sine opplevelser som diskuteres.

SDI modellen har generaliserbar forståelse som et mål, noe som kan inkludere utvikling av konsepter eller modeller som gir en bredere forståelse av fenomenet man studerer. I denne oppgaven har konseptet «kvalifiseringsparadoks» blitt presentert som et resultat av det stegvis-deduktive induktive arbeidet. Konseptet blir også presentert som en modell, for å visualisere de bakenforliggende prosessene i kvalifiseringsparadokset. Denne konseptualiseringen er et vitne om en vellykket anvendelse av SDI modellen, hvor den induktivt drevne arbeidsmetoden har produsert et konsept som kan gi generaliserbar forståelse og potensielt skapt grobunn for videre teoriutvikling.

Datamaterialet som danner grunnlaget for resultatene i denne oppgaven og for konseptet «kvalifiseringsparadoks», stammer fra integreringsarbeidet i *en* rural kommune. Det vil altså si at resultatene ikke nødvendigvis er generaliserbare utover konteksten til Fjellviken, da vi som sagt har fokusert på lokale faktorer ved dette lokalsamfunnet. Samtidig henviser jeg til tidligere forskning (Kristensen & Sætermo, 2022) som indikerer at dette kan være et gjennomgående fenomen i rurale kommuner sitt integreringsarbeid. Interne casestudier kan være en kilde til konseptuell generalisering, som vil si generalisering ved utvikling av konsepter, typologier eller teori som har relevans for

andre tilfeller enn den som har blitt studert (Tjora, 2017, s.2). Casestudier med konseptutvikling har ytterligere forskningsmessig nytte og generaliseringspotensial gjennom at andre forskere kan teste studiens gyldighet gjennom sin lesing, og dermed trekke naturlige slutninger rundt studiens gyldighet for egen forskning (ibid.). Kvalifiseringsparadokset som jeg presenterer i denne studien kan dermed tenkes å ha relevans for andre rurale kommuner og norsk integreringspolitikk, men dette krever at studien leses av relevante fagfolk og at de opplever konseptet gyldig for sine tilfeller.

4 Analyse

Denne analysedelen vil først presentere de kommunalt ansatte i Fjellviken sine opplevelser rundt mottak av Ukrainske flyktninger og lokalsamfunnets holdning ovenfor nykommere. Deretter blir det i første kapittel beskrevet hvordan ukrainske flyktninger og kommunalt ansatte opplever en midlertidighet i forbindelse med hvordan ukrainske flyktninger opplever å få status som flyktning, og at dette påvirker særlig barnas motivasjon til å integreres. Andre kapittel ser vi nærmere på hvordan ukrainske flyktninger opplever anerkjennelse i ulik grad, og at dette ofte er knyttet til hvem man var i sitt tidligere liv og hvordan man får brukt sin kompetanse. Tredje kapittel ser på de lokale egenskapene i Fjellviken og hvordan både de ukrainske flyktningene og de kommunalt ansatte opplever Fjellviken som et imøtekommende lokalsamfunn hvor man er synlig på godt og vondt.

Fjellviken har ifølge en av de kommunalt ansatte, tatt imot: «tett opp under 50 [ukrainske flyktninger]. Og i siste tall så bodde 39 igjen av Ukrainerne. Så det har jo vært en del fraflyttinger, men ikke mange. Og så er det vedtatt mottak av 30 nye nå i 2024.» (Kjell, KA-A). Selv om dette ikke er et veldig høyt antall sammenlignet med andre kommuner i Norge, utgjør disse flyktningene en merkbar forskjell relativt med innbyggertallet i kommunesentrumet. De kommunalt ansatte forteller videre om utfordringer med å starte opp igjen integreringsarbeidet som følge av at det ble:

politisk bestemt at alle kommuner med mindre enn 5000 innbyggere, ikke lenger skulle ta imot flyktninger i det hele tatt. Og det slo litt beina bort under hele mitt fagfelt. Men så, plutselig, når ukrainakrisa kom, så sier de, ja, men nå skal alle få lov til å ta imot flyktninger. (Viktoria, KA-O).

Dette blir beskrevet som en situasjon som flere av de kommunalt ansatte helst vil unngå å havne i på nytt fordi «da klarer vi ikke å manne opp igjen.» (Kjell, KA-A). Selv om kommunen måtte slutte å ta imot flyktninger, var ikke det nødvendigvis ønskelig. Fjellviken er en plass som ønsker å motta flyktninger, noe som fremheves av informantenes fortellinger om kommunens velvilje til mottak, blant annet forteller Kjell at:

vi har veldig positiv holdning her. Og jeg ser at når vi snakker om å motta flyktninger, så er det ingen som stemmer imot i kommunestyret. Så det er bare positiv holdning, og det betyr jo at det er positiv holdning ute i befolkningen. (Kjell, KA-A)

Viktoria legger til at hun tror at denne positiviteten ikke nødvendigvis er unik for Fjellviken, men at det eksisterer en «veldig stor, veldig vilje, [på] små steder. De ønsker innflytting, altså, «alle» i hermetegn. I hvert fall, fra kommunens side så ønsker de innflytting og vil ønske å strekke seg ganske langt for å hjelpe dem.» (Viktoria, KA-O).

De kommunalt ansatte hadde også fått ulike inntrykk fra staten vedrørende de ukrainske flyktningenes situasjon, som senere har vist seg å være helt feil. Blant annet forteller Kjell at man forventet å få Ukrainske flyktninger raskt ut i jobb fordi

Staten antok også [...] at ukrainerne kunne engelsk. Og derfor skulle være ut jobb etter tre til seks måneder. Det er helt utopisk. For det første så kan de ikke engelsk, og for det andre så er det sabla mange som har papirer som ikke er korrekte. (Kjell, KA-A)

Kjell forteller også at «tanken da ukrainerne kom var ikke varig opphold. Det var kort-tids asyl.» (Kjell, KA-A). Staten sine antagelser rundt krigen i Ukraina, og deres formidling til norske kommuner, har tydelig skapt en forventingsbrist når det gjelder ukrainske flyktninger og deres integrering. Sigrid forteller at også de ukrainske flyktingenes oppfattelse av situasjonen, kan bryte med realiteten.

Du er flyktning. Altså, flyktningstatus er langvarig. Det er ikke noe du bare får og så går det et halvt år og så er det ute. Men jeg tror ikke de klarer helt å forstå det helt. Det er i hvert fall veldig annerledes de forholder seg til det de skal lære på en annen måte enn de andre flyktingene. (Sigrid, KA-BO)

Som Sigrid understreker, er som regel ikke flyktningstatus en kortvarig affære. Dette kan være vanskelig å forstå fullt og helt, noe som har konsekvenser for hvordan ukrainske flyktninger forholder seg til læring, sammenlignet med «de andre flyktingene». Videre skal vi se nærmere på hvordan ukrainske flyktninger i Fjellviken opplever deres situasjon som midlertidig, og hvilke konsekvenser dette kan ha for deres integrering.

4.1 Midlertidighet

Et tema som kommer opp i innledningen til denne oppgaven er oppfatningen til flere av de kommunalt ansatte, samt staten, rundt varigheten på flyktingsituasjonen fra Ukraina. Per dags dato ser situasjonen ikke lenger like midlertidig ut, og denne usikkerheten som har pågått siden mottaket av ukrainske flyktninger har påvirket kommunens integreringsarbeid og de ukrainske flyktingene sin motivasjon, noe vi skal se nærmere på i dette kapittelet.

4.1.1 Separasjon

Et biprodukt av krig vil alltid være at deler av en befolkning blir drevet vekk fra sine hjemsteder for å ta vare på sin egen sikkerhet, man må reise fra sitt hjem, sin jobb, og sin etablerte sosiale identitet. Marta, en av de ukrainske flyktingene som kom har kommet til Fjellviken, forteller om hvordan hun som har kommet seg i trygghet tenker masse på de som har blitt igjen i Ukraina:

hver dag det er bomber, bom, bom, bom. Og da jeg står opp, første jeg leser er nyheter fra Ukraina. Og jeg sjekker Viber eller Telegram, hva skriver søster, eller mamma, eller pappa? (Marta, UF)

Dette er realiteten til de ukrainske flyktingene, de har flyktet for sitt liv, og bekymringene for de som har blitt igjen påvirker deres hverdag. En av de kommunalt ansatte som jobber tett med flyktingene beskriver forholdet mellom flyktingenes og statens prioriteringer ved mottak som delvis motstridende:

Når det gjelder ukrainske flyktninger så sies det jo at det viktigste er at vi skal prøve å få dem fortest mulig ut i jobb. Men, så er jo dette, eller har i hvert fall vært en litt sånn, akutt situasjon ikke sant. Du flykter fordi det er krig og da er nummer en å komme seg i sikkerhet. Få ungene inn i en normal hverdag, inn i skole og barnehage.» (Freia, KA-O)

Freia påpeker her at selv om arbeid blir sett på som den første prioriteten og som et anerkjent og viktig steg i flyktninger og immigranternes integreringsprosess, så kan det være lett å glemme hvilken situasjon flyktninger står i, og hva som er viktig *for dem*. For

de ukrainske flyktingene er trygghet for seg selv, men mest av alt barna, deres hovedprioritet. Dette blir eksemplifisert av Marko, som er en av de mannlige ukrainske flyktingene i Fjellviken, hvor han svarer på spørsmål om han kunne tenke seg å bli i Fjellviken: «Nei, ikke flytte tilbake. Vi vil bo på [Fjellviken], for det er et trygt sted. Det er veldig positivt til barna. [...] Jeg tenker bedre til barna. Fortsette å bo på [Fjellviken].» (Marko, UF).

Det å få status som «flyktning», kan føre til at man mister deler av sin sosiale identitet. For selv om det viktigste i første omgang for de ukrainske flyktingene i Fjellviken er å komme seg i sikkerhet og ta vare på barnas fremtid, vil de også på et tidspunkt måtte bli en del av samfunnet. For barna betyr dette å få seg utdanning, mens for de voksne innebærer det å komme seg ut i arbeidslivet. Her møter begge aldersgrupper utfordringer med tanke på sin tidligere sosiale identitet og posisjon sammenlignet med sin nye sosiale status som «ukrainsk flyktning». Sigrid forteller at elever i skolen opplever utfordringer med sitt selvbilde:

For at noen av de har jo fått veldig sånn endret person.. Selvbildet. Fra å ha vært sånn type som har vært i den hoved.. Sånn kjendis i vennekretsen. Populær.. Høyt på populærestigen. Så har du jo sunket til å være nederst. Og de klarer ikke å hevde seg. De klarer ikke å på en måte krabbe seg opp igjen [...] Det er jo noen av disse ungene som ... De klarer ikke å finne seg selv igjen. (Sigrid, KA-BO)

For de voksne flyktingene handler det først og fremst om å få kunne bruke sin kompetanse, og som Viktoria forteller så er det ofte slik at:

noen kommer med høy utdanning, og så får de ikke brukt utdannelsen sin, og til nå, det som har skjedd, med de som har kommet, er at de har fått seg jobb på for eksempel det vi kaller [lokal arbeidsplass], som jeg tenker er, ja, man får ikke akkurat brukt kompetansen sin der, men man har i hvert fall jobb. (Viktoria, KA-O)

De ukrainske flyktingene, som alle har vært i Fjellviken i over et år, beskriver et hjemland som det vil være vanskelig å dra tilbake til, og samtlige av de tre flyktingene ønsker å bli i Norge. Men, som Maria forteller, har det vært en prosess å forstå at man ikke kan flytte tilbake til sitt gamle liv, selv om krigen skulle slutte:

hvis krigen slutter akkurat nå. Jeg skjønner at det skal bli vanskelig å bo der [i Ukraina]. Og derfor tenker jeg ikke om det. Men jeg trengte tid før jeg skjønnte det. Fordi ... Før tenkte jeg at vi skal komme tilbake. Men nå ... Og det er veldig vanskelig å forstå. (Maria, UF)

Som vi ser har usikkerheten mellom den nåværende situasjonen og fremtiden hatt konsekvenser for hvordan Maria har oppfattet sin flyktingsituasjon, noe vi skal se nærmere på i neste kapittel.

4.1.2 Usikkerhet

Maria (UF) beskriver en situasjon, hvor hun har blitt en flyktning fra sitt hjemland, og har sluppet fra seg tanken om å flytte tilbake. Hun forteller at det har vært en prosess å innse at man ikke skal reise tilbake, og at det enda er vanskelig å forstå. Denne usikkerheten er noe de kommunalt ansatte i Fjellviken opplever som en påvirkende faktor i deres integreringsarbeid:

Og så er det jo usikkert da. Hvordan fremtiden blir for dem [...] Det er forskjell på de som flykter og som kanskje i utgangspunktet ser for seg at «jeg kommer nok ikke tilbake til hjemlandet mitt, nå skal jeg bo her. Skal skape meg fremtiden her». Kontra de som har flyktet fra en krig og tenker at når den krigen er over så skal jeg hjem igjen. For da vil det jo uansett være litt sånn midlertidig. Det er vanskelig å for dem selv også å være sånn helt inne i den der integreringsbiten, fordi at de kanskje tenker at «dette er midlertidig». (Freia, KA-O)

Freia beskriver at denne usikkerheten og midlertidigheten skaper utfordringer med integreringsarbeidet, og at denne usikre tidshorizonten fører til at ikke alle flyktingene er like investert i integreringsarbeidet. Hege, som jobber med både eldre og yngre flyktinger, forteller at det er forskjeller mellom aldersgruppene rundt hvorvidt denne usikkerheten påvirker ukrainske flyktinger sin integrasjon:

Jeg gidder ikke. Jeg skal bare til Ukraina. Får sikkert ikke godkjent den utdanninga her», Norge er jo kjempeskaptiske sitter de med et inntrykk av. Uten at jeg har det svart på hvitt altså. Men litt sånn; «Er det vits?». Dette blir jo et forsvar fordi det er så vanskelig ... Når det gjelder de voksne. Så opplever jeg egentlig stor motivasjon. Til å lære seg norsk. Blant annet. Og så tror jeg det er veldig blandet. (Hege, KA-HO)

Viktoria opplever også at det er store forskjeller mellom voksne og barn sin integrasjon, og legger til at dette kan være en konsekvens av at de voksne ser på oppholdet og flyktingstatusen som midlertidig:

Dersom man er innstilt på å være en kort stund, så blir ikke, barna integrert, og det er en stor forskjell på ukrainske flyktinger og andre at de er så mange, slik at noen barn faktisk ikke har blitt integrert. Vi har foreldre som er bedre i norsk enn sine egne barn, og det har aldri før skjedd i, altså i flyktningsammenheng. Det er alltid barna som lærer seg norsk, også forteller de foreldrene hvordan de skal gjøre det. Så det er rart og litt spesielt, men det handler om, hvis innstilling til foreldrene er at vi skal bare være en liten stund, så rammer det barna også. (Viktoria, KA-O)

Hege forteller videre om at de ukrainske ungdommene i Fjellviken er i en situasjon preget av fortvilelse og usikkerhet:

Jeg opplever nok en fortvilelse der med tanke på [...] at du ikke vet. Hvor mye skal du satse på skolen i Norge? Fordi du kanskje må tilbake til Ukraina. Får du godkjent noe av skolen i Norge i Ukraina? Kan jeg få lov å fullføre videregående i Norge? Kan jeg begynne på høyere utdanning i Norge? Vet ikke. Må jeg tilbake til Ukraina? Vet ikke. Så det er en stemme i et vakuum. Der de ikke vet noe.» (Hege, KA-HO)

Usikkerheten som følger med å være flykting, har tydelig påvirket de yngste ukrainerne og deres integrering. Sigrid opplever at dette er en faktor som går utover deres deltagelse i skolen, og at motivasjon er et stort tema når det gjelder yngre ukrainske flyktinger:

Du lærer deg ikke språk og masse nye måter å være på hvis du bare er på ferie og tror du skal reise hjem om to måneder, sant? Motivasjon er et kjempe ... Det er et stort tema når det gjelder den gjengen her. (Sigrid, KA-BO)

Selv om flere av de yngre ukrainske flyktingene sliter med motivasjonen når det gjelder skole, forteller Sigrid at det også er en del forskjeller innad i gruppen:

vi har jo elever som kanskje ikke bor her når vi kommer tilbake til sommerferien. Og det vet de, at det er.. De kommer kanskje til å flytte. Og så sitter de her og skal øve og pugge norske verb, liksom. Det gir ikke så mye mening. Og jeg skjønner jo at motivasjonen er helt... Veldig forskjellig. Men så er det [også] noen som har tenkt... Dette er min sjanse til å få en av Europas beste utdanninger, selvfølgelig skal jeg bo her. Selvfølgelig skal jeg lære meg det språket. Så går det et halvt år, og så er de inne i normalklasse og kan fungere, og har nesten ikke behov for veiledning eller hjelp. Det kommer helt an på utgangspunktet. Hva er det de vil? Hva er det de forstår av den situasjonen de har havnet i? (Sigrid, KA-BO)

Sigrid trekker frem at hvordan man forstår situasjonen man har havnet i er med på å påvirke deres motivasjon, noen ser på det å komme til Norge som en mulighet, mens andre ser bare midlertidigheten i situasjonen. Dette påvirker deres evne til å bli en del av 'normalklassen', og for noen betyr det full deltagelse nesten uten behov for hjelp. Hun legger også til at hun opplever at «ofte blir jo unge glemt i flyktningsituasjonen» (Sigrid, KA-BO), selv om det er en gruppe som ønsker å bli sett og som det heller ikke er vanskelig å se.

4.1.3 Status

Som vi har sett til nå er de Ukrainske flyktingene i Fjellviken en gruppe med interne forskjeller. Hva man forstår av situasjonen påvirker deres integrasjon i det norske samfunnet, og vi har gjennom beskrivelser fra både de kommunalt ansatte og flyktingene selv sett at det kan være vanskelig å forstå at man kanskje aldri skal tilbake til sitt hjem og sin tidligere sosiale status. Alle flyktingene som ble intervjuet i forbindelse med denne studien fortalte at de på daværende tidspunkt forstod at de ikke kunne dra tilbake, dermed ser man ikke lenger på sin flyktningsstatus eller sitt opphold i Norge som midlertidig. Om man har forstått dette tidlig, eller sent, i sitt opphold i Norge, kommer man ikke unna det faktum at man må tre inn i en ny sosial rolle, hvor hvem du var i Ukraina ikke har definisjonsmakt. Flere av de kommunalt ansatte forteller at hvem man var før, kan påvirke hvor lett man integreres:

hvis du kan veldig mye, fra før av, og er flink, så føler du deg veldig dum.. men hvis du har vært litt vant med å ikke få til ting, så er det ikke så vanskelig, det er ikke en stor overgang. Hvis du har drevet store organisasjoner, så er det ingen organisasjoner i [Fjellviken] å drive. (Viktoria, KA-O)

Viktoria peker her på at det kan være lettere å integreres dersom man ikke har vært vant med å ha en særlig høy sosial status, fordi overgangen til å bli flykting ikke er så stor. Hun eksemplifiserer dette med å beskrive hvordan det kan være vanskeligere å komme til Fjellviken, og kanskje må ta den jobben man får, dersom man for eksempel tidligere har drevet store organisasjoner. Dette er noe vi også ser igjen i flyktingene sine beskrivelser, hvor de to som har fått arbeid er veldig fornøyd med å få seg jobb og forklarer at de trives på arbeidsplassen, men man kan se at ambisjonsnivået er forskjellig. Maria, en av de ukrainske flyktingene som har fått seg jobb i Fjellviken, forteller:

Jeg har høy utdanning. Jeg er økonom og økonomilærer. Jeg har en mastergrad i økonomi. Jeg jobbet ikke som lærer, bare som økonom. Og nå jobber jeg i [lokal arbeidsplass] (Maria, UF).

Maria forteller videre at hun gjerne skulle ha bekledd en jobb innenfor økonomi, men hun forstår at språket er en hindring. Hennes beskrivelse av språkutfordringer fremhever

hennes følelse av å ikke ha den nødvendige kompetansen til å interagere med samfunnet slik hun er vant med fra sitt tidligere liv:

Men nå, jeg vil sitte hjemme. Fordi jeg blir trett av å møte noen. Jeg blir litt trøtt av å møte andre mennesker. Fordi jeg må snakke. Jeg vil at de skal være glade. De vil snakke med meg. Hele dagen føler jeg meg som dum. Fordi det er veldig vanskelig når du er voksen, men snakker som barn. (Maria, UF)

Marko (UF) har fått seg jobb på en lokal arbeidsplass som stemmer med hans tidligere erfaringer, mens Marta (UF) kun har fått deltidsjobber hvor hun også har bekledd samme jobb som hun har erfaringer fra. Dette fremhever at Maria kanskje opplever et større gap mellom sin opplevde kompetanse og den jobben hun nå har, og hvorfor hun kanskje har større ambisjoner sammenlignet med de to andre flyktingene.

En av de kommunalt ansatte som også er arbeidsgiver for ukrainske flyktinger, forteller at en av utfordringene med å gi flyktinger jobb er at det kan oppstå en dissonans mellom forventinger:

vi tenker jo at de [ukrainske flyktinger] er kjempeflinke, men selv så har de jo høye krav, for de vet jo ... De har jo erfart et annet liv, og vet at de kan by mer på seg selv. Språk er jo en barriere. (Bente, KA-BO)

Bente legger til at hun opplever at mange av flyktingene «er kanskje høyt utdannet, og at de har lagt mye for saken... De må ikke føle seg mindre verdt, dummere av å ha blitt flyktning.» (Bente, KA-BO). Hun beskriver her at hun er bekymret for at det å bli flyktning kan få folk til å føle seg mindre verdt, og at dette kanskje særlig henger sammen med hvor mye man har «lagt for saken».

4.2 Anerkjennelse

Som vi har sett på til nå er arbeid en viktig del av den norske velferdsmodellen, og dermed av tilsvarende betydning for den norske integreringspolitikken. Arbeid er en sentral del av menneskers liv, og ulike diskurser for ulikt arbeid gjør også at arbeid og kompetanse henger sammen med egenverdi og identitet. De ukrainske flyktningene beskriver også arbeid som viktig del av ukrainske liv; «Til oss, ukrainere, er det veldig viktig å få jobb. Vi kan ikke sitte hjemme.» (Maria, UF). Viktoria forteller at hun opplever de ukrainske som en gruppe hvor holdningen er: «jeg vil bare jobbe og bidra.» (Viktoria, KA-O).

Viktoria beskriver også en gruppe av Ukrainske flyktninger som er todelt, avhengig av hva de hadde i deres tidligere liv:

Vi har jo forskjellige grupper her, vi har noen som kanskje ikke hadde så mye i Ukraina, som nå har muligheten til å lage seg et liv. Så har du andre som hadde veldig mye, men som også mistet alt. (Viktoria, KA-O)

Som nevnt tidligere i analysen så ser vi også her at Viktoria beskriver et todelt syn på det å bli flyktning, basert på hvem man var i sitt tidligere liv, altså livet man har blitt tvunget vekk fra. Her eksisterer det to perspektiver, et som er mulighetsorientert, og et som er tapsorientert, avhengig av hvor mye man har ofret. Viktoria spesifiserer også hvordan dette påvirker deres sosiale status, og ønske om å få tilbake den sosiale statusen som man tidligere besatt:

Også har du noen som var veldig høyt på strå, i Ukraina, som har falt veldig i status. Og de har et så sterkt ønske om å ha den, kall det den samme «posisjonen» som tidligere, men ikke har det lenger. Og klarer ikke helt å catche at, da må de lære norsk, og da må de kanskje gjøre ting på en litt annen måte, i hvert fall i en periode. (Viktoria, KA-O)

Viktoria beskriver her noen individer som har opplevd et stort statusfall, og som har utfordringer med å anerkjenne at for å reetablere denne statusen så må man gjøre ting på en litt annen måte, og man må beherske språk og kultur i sitt nye vertsland, Norge. Freia utdyper at språk og kommunikasjon spiller en avgjørende rolle i hvordan flyktningene opplever seg selv i samfunnet:

Det her med kommunikasjon og språk er så viktig. Og jeg ser også hvor mye lettere det er for de som kan litt engelsk, for om det er bare med henda det skal gå på, så kommer du veldig til kort. Og da avhenger det jo også veldig av hvem du treffer. Om du treffer på folk som ... synes det er hyggelig å bli kjent med deg, og som gjerne prøver å forstå deg. Eller om du møter på noen som bare synes det er brysomt. Så det har veldig mye å si ... Hvordan du opplever deg selv i et samfunn når du kommer. (Freia, KA-O)

Freia fremhever betydningen av språk for hvordan man opplever seg selv i et samfunn, og dersom man kan veldig lite så blir ting veldig vanskelig. Hun understreker derfor at betydningen av hvordan man blir møtt av lokalbefolkningen har noe å si for hvordan man opplever seg selv i et nytt samfunn.

Til nå i analysen har vi blant annet sett nærmere på hvordan kompetanse påvirker de ukrainske flyktningene sine liv i Fjellviken. Noen har fått jobber som de trives veldig godt i, andre trives godt men, føler kanskje ikke at de får brukt den kompetansen som de

sitter med. Fjellviken er et lite lokalsamfunn hvor det er et stort behov for arbeidskraft, og hvor man er «*helt avhengig av at vi får inn flere innbyggere.*» (Kjell, KA-A). Samtidig fins det ikke det største utvalget av jobber, derfor må de ha den rette kompetansen for å kunne dekke de lokale arbeidsgiverne sine behov.

Norsk integreringspolitikk sier at arbeid og utdanning er sentrale deler av den norske velferdsmodellen og dermed viktige komponenter for å integreres i det norske samfunnet. En av de kommunalt ansatte beskriver jobb som «nøkkelen til integrering i Norge. Fordi det er litt sånn samfunnet vårt er bygd opp, at alle jobber, og det er der man blir kjent med folk.» (Viktoria, KA-O). Freia forteller at «Når det gjelder ukrainske flyktninger så sies det jo at det viktigste er at vi skal prøve å få dem fortest mulig ut i jobb.» (Freia, KA-O), og understreker fokuset fra statlig hold om å få ukrainske flyktninger ut i arbeid. Også de ukrainske flyktingene beskriver det å få jobb som helst essensielt under deres opphold i Norge.

Derfor stiller særlig de kommunalt ansatte seg litt kritiske til måten man håndterer kompetansebehov og ressursene som ukrainske flyktninger tilbyr, her i Norge. Kjell opplever at Fjellviken har behov for arbeidskraft, men ikke får utnyttet de ressursene som ukrainske flyktninger kan tilby.

Det kan hende de [ukrainske flyktninger] sitter med veldig god kompetanse som nødvendigvis ikke er helt lik den kompetansen som er i Norge. Men som det er kjempeviktig å ha [...] dersom kommunene skal klare dette her. Så må kanskje staten lempe litt på kravet. Uten at det går utover kvalitet nødvendigvis. (Kjell, KA-A)

Kjell mener altså at det burde vært bedre ordninger når det gjelder behov og kompetanse, for både kommunen sin del, men kanskje mest av alt for flyktingene sin del. Han etterlyser bedre løsninger når det kommer til å se på kommunenes kompetansebehov, og at man kanskje må justere kompetansekrav dersom man skal klare å skaffe jobb til alle. Det er også utfordringer for kommunen når det gjelder kompetansekartlegging av flyktninger, og Freia forteller om at det ikke er kompetanse som er i fokuset når man skal vurdere mottak av flyktninger.

Vi har jo en viss mulighet til å avgjøre hvem vi tar imot, fordi at vi får en forespørsel om mottak. Vi får jo ikke veldig detaljerte opplysninger, men vi ser jo litt. Det handler mer om familiesammensetninger og hva slags type boplasser vi har. Hvordan vi har muligheter til å innkvartere dem, det er jo ofte det som er fokuset vårt. (Freia, KA-O)

Hun forteller videre at kommunen assisterer ukrainske flyktninger med å skrive CV, og forteller at hun opplever utfordringer med kompetansekartleggingen, blant annet fordi man opererer med litt andre betegnelser på kompetanse i Ukraina. Men vi ser altså at kompetanse ikke er den viktigste faktoren når det gjelder mottak til tross for at sysselsetting fremstår som hovedprioritet for ukrainske flyktninger sin integrering, og at kompetansekartleggingen i stor grad skjer på lokalt nivå med ulike utfordringer.

4.3 Lokalsamfunnet Fjellviken

I dette analysekapittelet skal vi se nærmere på hvordan Fjellviken som en liten rural kommune i Norge tilbyr en unik ramme for integrering og det å bli en del av et fellesskap som en Ukrainsk flyktning, gjennom å se nærmere på både flyktningers og de kommunale ansatte sin opplevelse av de distinktive egenskapene til Fjellviken.

4.3.1 Mottagelse og relasjonsbygging

For de ukrainske flyktingene har det vært en god opplevelse å komme til Fjellviken, og alle beskriver et lokalsamfunn som oppleves som hyggelig, behjelpelig og imøtekommende. Maria (UF) beskriver Fjellviken som et samfunn hvor «Alle menneskene som bor her er veldig snille og tålmodige.». Maria har selv bodd i en storby i Ukraina og merker en stor forskjell når det gjelder terskelen for å ta kontakt med lokalbefolkningen, i Fjellviken kan hun: «gå og si: Hei, jeg heter [Maria]. Jeg vil hilse på deg.». Hun forteller videre at det også er viktig for de ukrainske flyktingene hvordan lokalbefolkningen ser på dem.

Men kanskje de ser at vi, ukrainske mennesker, vil ikke bare sitte hjemme og snakke med hverandre. Vi er åpne, men nå vi kan ikke snakke. Jeg vil at de skal forstå at jeg er klar, men nå kan jeg ikke gjøre det. Jeg tror at andre mennesker som bor her, ukrainske mennesker, tenker det samme, fordi jeg snakker med dem. (Maria, UF).

Marta, en av de andre Ukrainske flyktingene, forteller at hun opplever lokalbefolkningen som åpen og behjelpelig: «På [Fjellviken] bor veldig bra mennesker. De er veldig åpne. Og hvis du trenger å spørre eller andre, de hjelper. Mennesker alltid smiler, Alltid smiler.» (Marta, UF). En smilende lokalbefolkning er ikke nødvendigvis noe som forventes når man kommer til et lite ruralt lokalsamfunn i Norge, og som Marko forteller kan dette være litt uforståelig: «Da vi kom til [Fjellviken], var den første tiden vi ... Vi forstår ikke hvordan alle mennesker smiler. Det er interessant for oss.» (Marko, UF). Marko forteller videre at i Fjellviken «er det ikke vanskelig å finne venner, fordi alle mennesker er veldig hyggelige.» (Marko, UF).

Også de kommunalt ansatte beskriver et lokalsamfunn hvor majoriteten er positive til å motta flyktinger, og at det eksisterer en slags felles vilje om å få det til best mulig. Viktoria forteller at det eksisterer «veldig stor, veldig vilje, på små steder. De ønsker innflytting. og det er en helt annen velvillighet, tror jeg, på et lite sted.» (Viktoria, KA-O). Freia forteller også om en positivitet, og at viljen i lokalsamfunnet gjør det enklere å få til ting: «jeg opplever jo en positivitet. Og at folk egentlig har lyst. Så hvis at vi tenker at vi må sette i gang prosjekt. Så tror jeg ikke det er noe stort problem å få folk med på det.» (Freia, KA-O). Den lokale velviljen er fremtredene i både de kommunalt ansatte og de ukrainske flyktingene sine beskrivelser av lokalsamfunnet i Fjellviken.

4.3.2 Synlighet

I et lite lokalsamfunn som Fjellviken, blir alt mer intimt og synlig. For de kommunalt ansatte og lokalbefolkningen for øvrig, er dette en faktor på både «godt og vondt selvsagt. Men det å bo på en liten plass. Det er jo litt mer gjennomsliktig.» (Freia, KA-O). Denne gjennomsliktigheten kan gi fordeler som at:

Det er lettere for oss å få et mer sånn totalt overblikk over livet deres[Ukrainske flyktinger]. Og da mener jo ikke jeg at man skal være noen som skal drive og

spionere. Men med tanke på å kunne støtte og hjelpe, så tenker jeg jo at vi absolutt har en fordel. [I byene] blir det mer sånn separat. Der skolen er en del, fritiden en del, voksenopplæringen en del, arbeidssituasjonen din en del. Men her blir det mer sånn, Glidende overganger, fordi alle kjenner hverandre. (Freia, KA-O)

Bente opplever at denne synligheten kanskje også kan være en betryggende faktor for noen, samtidig som hun tror at man kanskje bryr seg litt mer om hverandre i mindre lokalsamfunn, på godt og vondt:

Det må jo være litt trygt og godt da. Det er jo ikke sikkert alle syns det. For mange er kanskje trygge i en blokk, der det er fullt med folk rundt i hele tiden. Men, jeg tror vi er sånn laget, at vi bryr oss litt om hverandre på små plasser, på godt og vondt. (Bente, KA-BO)

At man bryr seg om hverandre, og ser hverandre på små plasser kan som tidligere nevnt oppleves som en positiv egenskap ved små lokalsamfunn, men det kan også være litt vanskelig å vite hvordan man skal håndtere dette når man kommer som flyktning. Maria forteller at hun er litt usikker på hva hun syns om den høye sosiale tettheten i Fjellviken:

Mennesker som bor her kjenner hverandre og jeg skjønner ikke ... Bra det, eller nei. Jeg likte å bo i Storbyen fordi du har mange mennesker rundt deg selv, men ingen vet hvem du er. Men her ... Alle vet. Og hvis jeg møter noen på trening, jeg vet ikke om det kanskje er lærer til sønnen min. Og om jeg snakker med han eller hun, kanskje de vet at jeg er moren til eleven, men *jeg* vet ikke. (Maria, UF)

Maria forteller videre at hun syns det er litt vanskelig å vite om hun liker den sosiale tettheten i Fjellviken, og legger til at noen ganger så vil man bare handle på butikken uten å måtte treffe på kjentfolk for å prate. Også en av de frivillige trekker frem den sosiale tettheten som en av områdene som skiller Fjellviken fra mer urbane samfunn hvor man kanskje blir mer «usynlig»:

Det er så mange mennesker. Så selv om du drar på språkkafè i [norsk by], og så går du ut i sentrum, så er sannsynligheten for at du møter på en av dem som var på den språkkafèn, liten. Her så er sannsynligheten så stor. Og du møter dem på butikken eller når du er ute og går tur. Du ser de samme menneskene hele tiden. (Lokal Frivillig, I-KA)

språkkafèen blir brukt som eksempel av flere informanter, et initiativ på vegne av kommunen, hvor flyktninger, immigranter og lokalbefolkning kan møtes for å prate, drikke kaffe og spise mat. Dersom man møter opp på slike arrangement i Fjellviken, kan det bety at man ganske enkelt kan skape relasjoner, noe Bjørn som jobber innenfor kultur forteller:

Altså møter du noen på språkkafè så blir du allerede litt ivaretatt. I hvert fall at du ser de i bybildet, eller i «bygdebildet», altså senere, og har kanskje de referansene eller de rammene etablert. (Bjørn, KA-K)

Bjørn forteller her at bare det å møte på språkkafè kan føre til at man allerede har etablert referansepunkt i Fjellviken sitt lokalsamfunn, og at man dermed vil bli ivaretatt i «bygdebildet» når man treffes der. Slike referansepunkt kan være veldig viktige for å føle solidaritet i små lokalsamfunn, som Freia veldig fint beskriver så kan slike referansepunkt fort utvikle seg til noe mer i små lokalsamfunn:

Bare det å ha noen å si hei til på butikken, ikke sant? Og det har jeg tenkt litt på med de som er med på den treningen også, da har du sett noen, noen fjes som du ikke har sett før. Og så treffer du dem igjen på butikken hvor det er noen som nikker til deg og smiler. Sånn gjør jo noe med deg, at du føler deg som en del av en plass. Så til slutt så har man en følelse av å være en del av et lokalsamfunn og da blir veien litt kortere til å ha en samtale. Det blir bare [først] et smil, men kanskje man snakker litt med hverandre etter hvert. (Freia, KA-O)

Freia nevner betydningen av å ha noen kjente fjes i lokalmiljøet, og at dette kan utvikle seg til noe mer gjennom senere interaksjoner i lokalmiljøet. Å ha kjente fjes kan også føre til at det er enklere å hjelpe hverandre, noe en av de lokale frivillige forteller at hun selv har opplevd, men også hørt historier fra andre:

Vi skulle kjøre opp moren vår som var på besøk til bussholdeplassen. Og da var det en ukrainer hadde vært og handlet med masse poser, og visste ikke når bussen gikk fordi det var så dårlig informasjon. Hvor vi kjente jo henne og hun kjente igjen oss, så vi kjørte henne ned [til Fjellviken]. Det er også flere historier hvor folk har møtt på de ulike [ukrainske flyktningene] forskjellige steder, og hjulpet dem. Fordi de har sett ansiktene før og kjenner kanskje igjen navnene. Det blir så mye lettere å strekke ut en hånd eller å gå bort og spørre, fordi det er så lite samfunn at man har sett hverandre. (Lokal Frivillig, I-KA)

Her ser vi at synligheten i lokalsamfunnet til Fjellviken fører til at det er enklere å hjelpe hverandre, fordi man har sett ansiktene før og kanskje kjenner deres ansikt. For ukrainske flyktinger kan dette være sentralt for deres sosiale integrering, da de befinner seg i en sårbar situasjon og er avhengig av lokalsamfunnets støtte for å navigere deres nye livssituasjon i en ny kultur.

5 Diskusjon

I denne delen av oppgaven skal de tre analysekapitlene diskuteres i lys av teorien som ble presentert tidligere. Diskusjonskapittelet er delt inn i tre delkapittel: *status quo*, *Det unike bygdebildet*, og *Kvalifiseringsparadoks*. Første kapittel starter *in medias res* med dagens situasjon og diskuterer hvordan de ukrainske flyktingene og de kommunalt ansatte i Fjellviken opplever en overgangsfase preget av midlertidighet i lys av teorier om liminalitet. Deretter diskuteres den individuelle håndteringsevnen av overgangen til flyktning med bakgrunn i deres tidligere liv, hvor teorier rundt sosial status og anerkjennelse kan være med på å forklare ukrainske flyktinger sin håndteringsevne. I andre kapittel ser vi på fremtiden, og diskuterer hvordan bygdebildet i Fjellviken tilbyr en unik arena for ukrainske flyktinger sin reetablering av sosial kapital. I tredje kapittel presenteres konseptet *Kvalifiseringsparadoks*, som ser nærmere på utfordringene Fjellviken møter i paradokset mellom norsk integreringspolitikk sitt fokus på rask ansettelse og den manglende kvalifiseringen av ukrainske flyktinger.

5.1 *Status quo*

Midlertidighet er noe som har preget ukrainske flyktinger og de kommunalt ansatte i Fjellviken siden starten av krigen i Ukraina 24 Februar 2022. Fjellviken hadde som følge av at de fleste kommuner under 5000 innbyggere ikke lenger skulle ta imot flyktinger, nedbemannet integreringssektoren, noe som førte til en re-mobilisering. I forbindelse med sin re-mobilisering er inntrykket i Fjellviken at det skal ankomme en ukrainsk flyktinggruppe som kan ut i arbeid etter seks måneder, blant annet fordi de kan engelsk. Det viste seg derimot at dette var en gruppe som ikke kunne engelsk, og at veldig mange heller ikke hadde tilstrekkelig med dokumentasjon. I tillegg har de Ukrainske flyktingene fått det som blir kalt for «kollektiv beskyttelse», som vil si at man får midlertidig oppholdstillatelse som kan forlenges til totalt 6 år før man kan søke om permanent oppholdstillatelse (UDI, 2024). Dette er også en faktor som påvirker midlertidigheten rundt det å være flyktning, fordi man ikke vet, samtidig som man må føye seg etter mottakslandets bestemmelser som gir usikre fremtidsutsikter. Videre i dette kapittelet skal vi diskutere denne midlertidigheten og usikkerheten som både flyktinger og kommunalt ansatte beskriver, i lys av teorier om liminalitet, og se nærmere på hvordan dette rammer de unge flyktingene i Fjellviken.

5.1.1 *Flyktingsituasjon som overgangsrite*

Overganger er en naturlig del av menneskers liv, men noen overganger er større enn andre. Det å bli flyktning er også en form for ufrivillig overgang, hvor man opplever å bli separert fra sitt hjemland og sine sosio-materielle og politiske ressurser, til et mottaksland som forsøker å re-inkorporere deg inn i et nytt samfunn. I mellomfasen mellom disse to stadiene, befinner man seg i et liminalt stadium, eller et limbo (Van Gennep, 1960; Hartonen, 2021), hvor tilstedeværelsen i det nye samfunnet er preget av midlertidighet og usikkerhet. Både de kommunalt ansatte og de ukrainske flyktingene forteller om ulike opplevelser med den liminale fasen. Sigrid (KA-BO), som jobber med yngre flyktinger, forteller at hun opplever at mange av de Ukrainske flyktingene sliter med å forstå at flyktningstatus ikke er midlertidig, men at det er langvarig. En av de ukrainske flyktingene, Maria, beskriver også hvordan hun trengte tid for å skjønne at hun ikke kan dra tilbake til Ukraina, og at dette enda er vanskelig for hun å forstå. Dette

kan forstås som en tilstand preget av *ambiguitet* (Turner, 1969), hvor man opplever en dobbeltydighet mellom sitt tidligere liv og det nye.

På flukt er det viktigste å komme seg i trygghet, og de ukrainske flyktingene i Fjellviken beskriver barnas trygghet som avgjørende. Hverdagen deres er enda preget av mye bekymring, slik som Marta forteller, må hun sjekke mobilen hver dag for å forsikre seg om at familiemedlemmene som har blitt igjen i Ukraina har det bra. Tryggheten man har fått i Fjellviken har også kommet med en pris, da det innebærer å reise fra sitt tidligere liv. Sigrid (KA-BO) forteller at hun opplever unge ukrainske flyktinger som ikke klarer å finne seg selv igjen på grunn av sitt tap av sosial status. Hun beskriver et fall fra øverst i det sosiale hierarkiet, til å havne nederst, og konsekvensene er en opplevelse av *anonymitet*, som er et kjennetegn på personer som er i en liminal fase av en overgang (Turner, 1969).

Blant de eldre ukrainske flyktingene merkes statusfallet i det norske samfunnet kanskje størst når det kommer til arbeidslivet. Viktoria (KA-O) forteller om ukrainske flyktinger som kommer til Norge med høy utdanning og som aldri får brukt sin kompetanse, men at man får sysselsatt dem og dermed oppnådd et viktig steg i integreringsarbeidet. Den norske velferdsmodellen er sentrert rundt arbeid, og de ukrainske flyktingene i Fjellviken forteller også om hvor viktig det er for dem å få jobb. Det kan derfor også tenkes at dette er en del av overgangen til flyktning hvor man mister distinktive egenskaper ved sin tidligere identitet, og dermed opplever en anonymitet. Viktoria (KA-O) beskriver også et syn på arbeid hvor man «i det minste får en jobb», men i et samfunn hvor arbeid står sentralt, vil betydningen av at ukrainske flyktinger får jobber som ikke krever særskilt kompetanse, kunne føre til at noen flyktinger opplever *marginalisering* (Turner, 1969), fordi man føler seg som en mindre viktig og verdsatt del av lokalsamfunnet som følge av at type arbeid kan medføre en viss sosial status (Sennet, 2009).

5.1.2 «stemme i et vakuum»

Separert fra sitt tidligere liv i Ukraina, møter flyktingene en norsk integreringspolitikk som ønsker voksne ut i arbeid, og barn ut i skolen. Midlertidigheten og usikkerheten som denne liminale fasen skaper i de ukrainske flyktingene sitt liv, skaper også konsekvenser for deres motivasjon. De befinner seg i et stadium av limbo (Hartonen, 2021), hvor det er vanskelig å se en fremtid. Men her er det individuelle forskjeller hvor noen takler usikkerheten bedre enn andre, og ifølge Freia (KA-O) handler dette om hvorvidt man klarer å innse at man skal bli værende i Norge, og hun legger til at de ulike synene på midlertidigheten påvirker hvor investert man er i å bli integrert.

Sigrid (KA-BO) forteller om unge ukrainske flyktinger som ikke lærer seg språket fordi man nærmest opplever oppholdet i Norge som en ferie, noe som kan symbolisere hvordan unge ukrainske flyktinger kanskje har et forstyrret syn på tidshorizonten av krigen og deres tilstedeværelse i Norge og som påvirker deres motivasjon til å integreres. Motivasjonen for å bli integrert kan ses i sammenheng med at det å være i et stadie av limbo skaper en følelse av «*uendelig usikkerhet*», altså en usikkerhet som gjør at deres forhold til tid blir forstyrret, og kan påvirke hvordan flyktinger opplever sin sosiale betydning (Hartonen, 2021).

Hege (KA-HO) forteller at hun opplever en forskjell mellom motivasjonen til barn og unge, sammenlignet med de voksne. Hun beskriver de yngre ukrainske flyktingene som mer preget av den vanskelige situasjonen, mens de voksne egentlig har stor motivasjon.

Dette kan ses i sammenheng med Kuru & Ungar (2021) sin forskning på flyktningbarn, som viser at avbrudd i deres utdanning kan ha negative konsekvenser for deres mentale helse, og at dette hindret deres evne til å lære nye språk og danne vennskap. Hege (KA-HO) forteller videre om forskjeller mellom motivasjonen blant de eldre og de yngre ukrainske flyktningene, en opplevelse som hun deler med Viktoria (KA-O), som forteller at ukrainske barn er dårligere i norsk enn foreldrene, noe hun aldri tidligere har sett i flyktningssammenheng.

Viktoria (KA-O) forteller her at de voksne sin innstilling påvirker barnas integrering, og at det midlertidige synet på oppholdet i Norge har ført til at Ukrainske barn har blitt integrert i mindre grad enn tidligere flyktninggrupper. Hun mener at dette handler om at foreldre sin innstilling påvirker barna. Tidligere forskning kan tyde på at barn som lever i limbo har en tendens til å internalisere gjennom voksnes prat, og kan lære seg å bekle ulike roller (Hadjiyanni, 2002; Gonzales, 2011). Foreldrenes opplevelse av å være i limbo, og neglisjeringen av varigheten på deres opphold i Norge, kan altså ha fått større konsekvenser for barnas integrering, enn deres egen. Dette har ført til at unge ukrainske flyktninger i Fjellviken har fått det som Hege (KA-HO) beskriver som en «stemme i et vakuum», hvor vakuemet symboliserer liminaliteten mellom deres tidligere liv og manglende fremtidsutsikter, en tilstand hvor man kan oppleve ambiguitet, anonymitet og marginalisering (Turner, 1969).

5.1.3 «det er vanskelig når du er voksen, men snakker som barn»

Van Gennep (1960) beskriver i sin teori om liminalitet en siste fase av overganger, som han kaller for *reinkorporering*. I denne fasen går man inn i samfunnet igjen etter en overgang, hvor din sosiale rolle og status har gitt deg en ny identitet. For ukrainske flyktninger som har opplevd en overgang i form av flukt til midlertidig beskyttelse i Norge, innebærer dette å bli selvstendige borgere i det norske samfunnet. Siden den norske velferdsmodellen er bygd opp rundt et folk i arbeid, er det naturlig at dette også er hovedprioriteten når det gjelder reinkorporeringen av Ukrainske flyktninger. Det å tre inn i en ny identitet kan være utfordrende, særlig med tanke på flyktninger som ufrivillig har havnet i en overgang fra sitt tidligere liv, og informantene beskriver hvordan reinkorporering håndteres ulikt av Ukrainske flyktninger i Fjellviken. I lys av teorier om hvordan status og anerkjennelse påvirker individers psykososiale velvære, skal vi nå diskutere faktorer som påvirker de ukrainske flyktningene sin håndteringsevne.

Et punkt som er fremtredende i analysen når det gjelder hvordan de Ukrainske flyktningene håndterer å bli integrert i det norske samfunnet, er beskrivelsene av de individuelle forskjellene som eksisterer blant flyktningene. Arbeid og integrering går hånd i hånd i norsk integreringspolitikk og det er derfor et mål å få folk ut i arbeid fortest mulig. Hvilken jobb man får, kan i et samfunn som er orientert rundt arbeid bety mye for hvordan man oppfatter seg selv, og det er naturlig å trekke en konklusjon om at ulike typer arbeid gir ulike typer opplevelse av anerkjennelse og status (Sennet, 2009). Hvordan man opplever sammenhengen mellom arbeid og anerkjennelse kan avhenge mye av hvem man var før overgangen til ukrainsk flyktning.

Ifølge Klapp (1970) kan et individs identitet forstås fra to sammensatte deler; formål og selvoppfatning. Dette kan forklare hvorfor Viktoria (KA-O) opplever at det er individuelle forskjeller mellom hvordan de ukrainske flyktninger håndterer sin nye tilværelse. Dersom man hadde mye fra før av, noe som kan forstås som at man hadde en sosial status som innebar visse sosio-materielle og politiske ressurser, så vil overgangen til flyktning være

mye større sammenlignet med mindre ressurssterke bakgrunner. Man har ikke lenger det samme formålet i samfunnet og dette kan påvirke flyktingenes selvoppfatning.

Dette skinner også gjennom i en av de ukrainske flyktingene sine beskrivelser. Maria beskriver at hun er fornøyd med jobben hun har fått i Fjellviken og forteller at hun trives i arbeidshverdagen, men hun gir også uttrykk for en dissonans mellom hennes tidligere liv og den jobben hun nå har fått. Det kan tyde på at hennes selvoppfatning og formålet i den nye rollen som ukrainsk flyktning ikke samsvarer. Hun forteller også om språklige utfordringer som fremhever skille mellom hennes selvoppfatning og den nye situasjonen hun befinner seg i, hvor hun føler seg dum fordi hun ikke behersker det norske språket godt nok.

Beskrivelsen av å føle seg dum og at man prater som et barn, kan symbolisere hvordan Maria (UF) opplever seg selv i hennes nye sosiale identitet, og at hun har en høyere selvoppfatning enn den sosiale rollen hun bekler i Fjellviken. De ukrainske flyktingene beskriver også ulike ambisjonsnivåer, hvor noen er mer tilfredse med utviklingen enn andre, selv om alle trives i Fjellviken. En av de kommunalt ansatte som også fungerer som arbeidsgiver forteller om hvor viktig det er at de Ukrainske flyktingene i Fjellviken ikke må føle seg mindre verdt av å ha blitt flyktning, og at selv om hun anerkjenner dem som viktig ressurs er det ikke alltid slik at flyktingene føler seg som en ressurs.

Å oppleve at man er et verdifullt medlem av samfunnet som bidrar, og hvor ens egenskaper blir verdsatt og respektert er en del av Honneth (2008) sin solidariske sfære som er viktig for utvikling av positivt selvbilde og sosial integrasjon. Bente opplever at hun og resten av lokalbefolkningen i Fjellviken, ser på de ukrainske flyktingene som veldig dyktige, men at de selv har veldig høye krav og beskriver videre denne dissonansen mellom status fra tidligere liv og hvordan det påvirker deres selvoppfatning som flyktning i Fjellviken. Den andre sfæren i Honneth (2008) sin teori handler om juridisk anerkjennelse, og for flyktinger som er preget av midlertidighet i både juridisk og sosial forstand, er dette en faktor som kan ha store konsekvenser for deres positive selvbilde og sosiale integrasjon, noe vil skal diskutere ytterligere i siste kapittel; kvalifiseringsparadoks.

5.2 Det unike «bygdebildet»

Vi har til nå sett på hvordan ukrainske flyktninger sin separasjon fra sitt tidligere liv og overgangen til å bli flyktning i Fjellviken har hatt ulike konsekvenser for blant annet positivt selvbilde og sosial integrering. I følge Van Gennep (1960) er overganger i livet knyttet tre stadier; separasjon, liminal fase, og reinkorporering. Den siste fasen knyttet til overgangsritualer handler om å bli en del av samfunnet igjen, en slik prosess innebærer blant annet å gjenoppbygge sin sosiale kapital (Putnam, 1993). Vi skal i dette kapitlet diskutere hvordan Fjellviken som lokalsamfunn kan tilby en unik ramme for gjenopparbeidelse av flyktningers sosiale kapital. Dette er et tema som kan være viktig å sette lys på, da rurale norske kommuner tidligere har blitt utfaset som mottakskommuner, og at dagens tall tyder på at flere og flere flyktninger blir værende i de rurale kommunene som tok dem imot (IMDI, 2024).

5.2.1 «Vi forstår ikke hvordan alle mennesker smiler»

Å oppleve solidaritet er sentralt dersom man skal integreres i et nytt samfunn, noe som blant annet blir fremhevet som en sentral del av «communitas» som er avgjørende for å re-inkorporeres i samfunnet etter en overgang (Van Gennep, 1960). I Honneth (2008) sin første sfære av anerkjennelse handler om viktigheten av å få emosjonell støtte fra et samfunn som anerkjenner dem som individer, og den solidariske siste sfæren handler om å få anerkjennelse som verdifulle medlem av samfunnet. For de ukrainske flyktingene i denne studien, var anerkjennelsen de opplevde fra lokalsamfunnet i Fjellviken en stor overraskelse, og for noen var det vanskelig å forstå hvorfor folk smilte til dem.

En smilende lokalbefolkning kan ha mange årsaker. Positive holdninger blant lokalbefolkning til innvandring kommer frem i de lokale informantenes fortellinger, men det kan også forstås som et resultat av Fjellvikens høye grad av sosial tetthet. I følge Putnam (1993) er rurale områder bedre egnet for dannelse av sosial kapital, da man her vil finne mer altruisme, ærlighet, og tillit. Et mer intimt hverdagsliv kan skape en inviterende ramme for flyktninger som gjør det lettere å bli involvert, samtidig som at det å ikke delta i lokalsamfunnet kan bli mindre attraktivt (Putnam, 1993). Maria (UF) belyser dette ved å beskrive hvor viktig det er for de ukrainske flyktingene at lokalbefolkningen ser at de er en gruppe som ønsker å delta i lokalsamfunnet.

Det er viktig for de ukrainske flyktingene i Fjellviken at lokalbefolkningen skjønner at de ønsker å delta, men at akkurat nå så er de ikke i stand til å gjøre det, hovedsakelig på grunn av språkutfordringer. Til tross for at de ukrainske flyktingene i Fjellviken enda ikke kan delta for fullt i lokalsamfunnet, opplever de å bli positivt mottatt. Dette kan blant annet skyldes at Fjellviken har sterke normer for gjensidighet (Putnam, 2000), som vil si at lokalbefolkningen i Fjellviken er villig til å gjøre handlinger, for eksempel å smile til ukrainske flyktninger, uten å måtte få noe tilbake med en gang, eller vite om man får noe tilbake i det hele tatt. Den høye tettheten av sosiale nettverk i Fjellvikens lokalsamfunn skaper en synlighet som gjør at konsekvenser av ulike handlinger også blir mer synlig, dermed kan det oppstå nærmest en indre justis som skaper et velfungerende lokalsamfunn (Putnam, 2000). En slik indre justis påvirker lokalbefolkning og ukrainske flyktninger på godt og vondt, og for en ukrainsk flyktning kan det være litt vanskelig å forstå om man skal anse den høye sosiale tettheten som noe positivt eller negativt.

Maria (UF) beskriver en type oversikt i lokalsamfunnet som innebærer at alle vet hvem du er, noe som medfører at hun ikke kan gjemme seg i folkemengden slik som hun gjorde i storbyen. Synligheten kan minne om det Foucault (1999) beskriver som

Panoptikon, et fengselsdesign som er konstruert slik at vaktene ser alle innsatte, men de innsatte vet aldri om de blir overvåket eller ikke. I dette tilfellet handler det om at den høye graden av synlighet i Fjellviken sitt lokalsamfunn, kan føre til en slags disiplinering av dets innbyggere gjennom at «alle vet» hvem du er. Synligheten og den sosiale tettheten i Fjellviken har også andre positive effekter, som blant annet at det kan skape muligheter når det gjelder oversikt over de ukrainske flyktingene, og at det kan skape bedre flyt mellom kommunens ulike instanser.

Det at alle kjenner hverandre påvirker både flyktinger og de lokale innbyggerne i Fjellviken, på godt og vondt. Freia (KA-O) beskriver en universal kjennskap til hverandre som skaper en oversiktighet som gjør det enklere å støtte opp de Ukrainske flyktingene i lokalsamfunnet. Slik Bente (KA-BO) og flere andre beskriver, så kan den sosiale tettheten i Fjellviken oppleves å ha både en positiv og en negativ effekt på dens innbyggere, men i lys av den sosiale integreringen av Ukrainske flyktinger kan man argumentere for at det har i størst grad en positiv effekt, årsaken til dette blir belyst i neste kapittel.

5.2.2 «Bare det å ha noen å si hei til»

Hvordan man opplever seg selv i et samfunn, om man føler seg sett og verdsatt, er viktig for et hvert individ sine sosiale liv (Honneth, 2008), og tidligere forskning har vist at små samfunn gjennom sine tette sosiale nettverk og muligheter for interaksjon med lokale, fremstår som en ressurs for migranter i rurale områder (Gauci, 2020). Ukrainske flyktinger som har kommet til Norge har måttet ofre svært mye, og har blitt tvunget til å starte med blanke ark. I en slik sårbar situasjon, vil potensielt det å bli anerkjent som medmennesker, spille en enorm rolle for hvordan man håndterer denne overgangen i livet.

«Bygdebildet» i Fjellviken, tilbyr en unik ramme for anerkjennelse og fellesskap, og akkumuleringen av sosial kapital. Dette fremheves gjennom den store kontrasten mellom små relasjoner i bygdebildet, sammenlignet med i et bybilde. To personer i Fjellviken, vil med aller største sannsynlighet se eller møte hverandre med jevne intervaller, eller høre om hverandre fra ulike tredjeparter. I følge Putnam (2000) fører dette til en høy forekomst av ærlighet basert på samfunnets norm, som han definerer som *tynn tillit*. Basert på tettheten av sosiale nettverk i Fjellviken, vil man kunne stole på personer som er utenfor sine nærmeste relasjoner, fordi rykter og den usynlige indre justisen, gjør det lite attraktivt å handle i mistillit. I følge Putnam (2000) er samfunn som er bygd opp av tynn tillit mer funksjonelle, og for ukrainske flyktinger kan det bety at det er enklere å navigere det nye samfunnet og danne sosial kapital, fordi det eksisterer en gjensidig tillit også til fremmede. Den gjensidige tilliten gjør det også enklere altruistiske handlinger, noe en av de lokale frivillige opplever. Hun forteller at terskelen for å strekke ut en hånd er lavere i Fjellviken, fordi samfunnet er så lite at man har sett hverandre før, noe som fremhever betydningen av den sosiale tettheten slik Putnam (2000) beskriver den.

Å reetablere sin sosiale kapital handler også om å skape relasjoner til andre som kanskje har mer sosial kapital enn seg selv, og for ukrainske flyktinger vil dette handle om å skape relasjoner til lokalbefolkningen i Fjellviken. En av arenaene hvor relasjonelle koblinger mellom flyktinger og lokalbefolkning kan oppstå er på språkkafè. Den sosiale interaksjonen på språkkafè oppleves av Bjørn (KA-K) som tilstrekkelig for å etablere en referanseramme i Fjellviken, og man møter mest sannsynlig de samme personene senere i «bygdebildet».

En av kontaktflatene man finner i Fjellviken sitt «bygdebildet» er den lokale butikken, hvor små relasjoner kan utvikle seg til noe mer. Dette beskriver Freia (KA-O) når hun forteller om hvordan det å ha noen å si hei til på butikken, fort kan utvikle seg til en relasjon. Det som Freia opplever kan forstås gjennom Henriksen & Tjora (2014) sitt konsept «interaksjonspåskudd», som handler om hvordan man legitimerer interaksjon i tilfeldige møter eller ved samlinger i offentlige rom. For lokalbefolkningen i Fjellviken vil det kunne være enkelt å legitimere interaksjon ved tilfeldige møter i offentlige rom slik som den lokale dagligvaren, fordi man har kjennskap til hverandre. Dette gjelder også for mellom ukrainske flyktninger og lokalbefolkning, som for eksempel gjennom referanserammene fra språkkafè, har fått noen å si hei til på butikken. Slike interaksjonspåskudd kan utvikle store og små relasjoner i lokalsamfunnet, og kan dermed styrke flyktningenes sosiale kapital.

Som nevnt i oppgavens innledning har tidligere forskning fra rurale norske kommuner vist at den lokale, gode viljen har liten betydning som følge av dissonans mellom nasjonale føringer og lokale forutsetninger (Kristensen & Sætermo, 2022, s.129). Dette gjelder også for Fjellviken og oppgavens avsluttende diskusjonskapittel vil derfor diskutere et paradoks som dukker opp i forbindelse med norsk integreringspolitikk og Fjellvikens integrering av ukrainske flyktninger.

5.4 Kvalifiseringsparadoks

Oppgaven har til nå sett på hvordan det å føle seg verdsatt og at man bidrar til samfunnet har en avgjørende rolle for hvorvidt flyktninger kan utvikle et positivt selvbilde og stimulere sin sosiale integrasjon. Basert på intervjuer av både kommunalt ansatte og ukrainske flyktninger i Fjellviken, har vi sett at flyktingenes positive selvbilde i stor grad påvirkes av hvem du var i ditt tidligere liv. Vi har pekt på at en av årsakene til denne individuelle håndteringsevnen kan ha en sammenheng med de ukrainske flyktingenes tidligere sosio-materielle og politiske status, og at jo større statusfall man opplever, jo vanskeligere er det å håndtere overgangen til flyktning.

For de ukrainske flyktingene i Fjellviken er det å skaffe seg jobb sentralt, og de kommunalt ansatte forteller også om en gruppe som ønsker å jobbe og bidra til lokalsamfunnet. Noen av de ukrainske flyktingene er høyt utdannet, noen har veldig spesifikk kompetanse, og noen har papirer som ikke er i orden, men formålet med norsk integreringspolitikk er likt for alle; raskest mulig ut i arbeid. Forespeilingen til de kommunalt ansatte fra statlig hold var i begynnelsen at de ukrainske flyktingene er en gruppe som kan ut i arbeid etter seks måneder, men sannheten var en gruppe med store språkutfordringer, som hadde reist fra alt de hadde i sitt tidligere liv, og som nå hadde trådt inn i en flyktningstatus preget av liminalitet.

Som flyktning i et liminalt stadie, eller stadium av limbo, er man utsatt for det Hartonen et.al (2021) kaller «rom-tid inkonsistens», som handler om at flyktningstatusen kan skape en dikotomi mellom det å etablere seg selv som menneske, og tap av konseptet om individuell frihet. Dette kan forstås som at man på bekostning av sin trygghet i form av asyl, må gi opp store deler av sin frihet og gå inn i en fase av usikkerhet. Vi skal nå se nærmere på hvordan denne dikotomien kan hjelpe å forstå hvordan norsk integreringspolitikk kan skape konsekvenser for enkelte ukrainske flyktingers sosiale integrering og selvbilde, gjennom å introdusere konseptet «*kvalifiseringsparadoks*».

Kjell (KA-A) peker på en sentral utfordring i forbindelse med mottak av flyktninger i rurale kommuner, der han beskriver hvordan Fjellviken har behov for arbeidskraft, men at dette gjelder spesifikk kompetanse til de relativt få arbeidsplassene som eksisterer. Han setter derfor et spørsmålstegn rundt hvorfor ikke etterspørsel for arbeidskraft og flyktingers kompetanse blir vurdert i større grad når man skal fordele til mottak. Treffsikker bosetting er en av strategiene til IMDI, hvor man ønsker å fordele flyktingene slik at man når målene for integrering. Flere stiller spørsmålstegn til strategiens orientering rundt lønnsarbeid (Kristensen & Sætermo, 2022, s.111) og IMDI selv forteller at flyktingers subjektive trivsel ikke blir inkludert som mål for hvor vellykket strategien er (Christensen et.al, 2021, s.5). Dette fremhever norsk integreringspolitikk sitt fokus på lønnsarbeid som veien til integrasjon, og hvordan flyktingenes subjektive velvære blir nedprioritert. Det er ikke bare Fjellviken som opplever slike utfordringer, men også andre norske kommuner ønsker strategisk mottaksplassering for å skape bedre samsvar mellom flyktingers kompetanse og kommunens lokale forutsetninger (Seeberg et.al, 2020).

Dårlig informasjonsflyt og for lite hensyn til det lokale nivået blir ansett som et hinder for strategisk mottaksplassering av flyktninger, og Seeberg et.al (2020) fremhever betydningen av tidlig kartlegging for å oppnå treffsikker bosetting. I Fjellviken beskrives det meste av kompetansekartleggingen som en prosess som foregår på det lokale nivået, hvor flere kommunalt ansatte opplever det som utfordrende å kartlegge ukrainske flyktninger sin kompetanse, som følge av manglende papirer og svart arbeid. Resultatet

av ukrainske flyktninger sitt eget ønske om å bidra, manglende treffsikker bosetting, og utfordringer med kartlegging av kompetanse og språk, gjør at ukrainske flyktninger må godta den jobben man får.

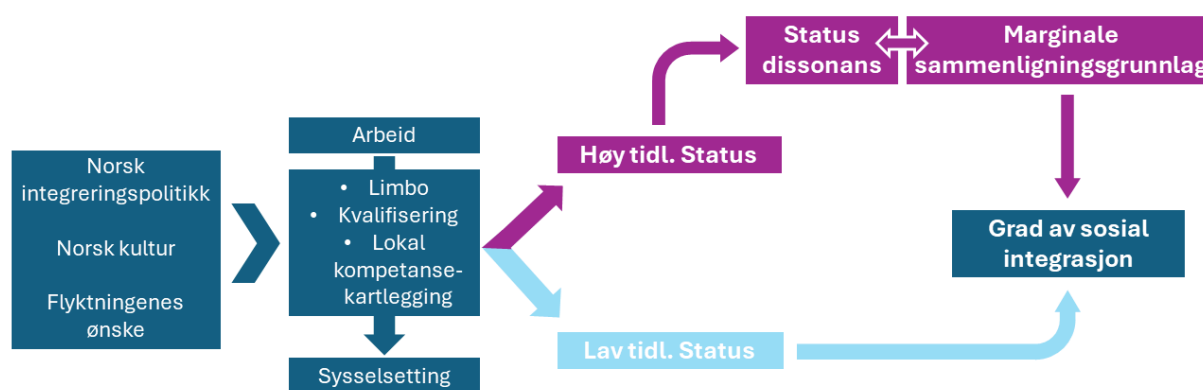
Som vi har pekt på tidligere er det individuelt hvordan man håndterer overgangen til flyktning, og det å skulle bekle rollen som flyktning både i lokalsamfunnet og i arbeidslivet. Ifølge Bauman (2002) vil man ofte i rollen som flyktning tre inn i en diskurs hvor man blir ansett som ofre eller objekter. Denne diskursen legitimeres av norsk integreringspolitikk hvor man kanskje ofte har et litt for stort fokus på bosetting og logistikk, noe som kan gå på bekostning av flyktingenes psykososiale velvære. Gjennom å gi Ukrainske flyktninger asyl på bakgrunn av «kollektiv beskyttelse» skaper man for det første mer usikkerhet i en allerede usikker situasjon da det kan ta opp til 6 år før man i det hele tatt kan søke om permanent oppholdstillatelse (UDI, 2024), og for det andre så er med på å skape spørsmål om flyktingers «kvalifiserbarhet». Dette handler om at mottaksland som Norge gjennom byråkratiske instrument kan stille spørsmålsteget ved ukrainske flyktninger sine erfaringer, kunnskap og utdanning, og den norske staten kan dermed stille krav til hva som kreves av integrering for at man i det hele tatt skal få lov til å tre inn i arbeidslivet. Dette kan sees på som en form for umyndiggjøring, og vil nok i noen tilfeller, kanskje særlig for de flyktingene som har opplevd stort statusfall, oppleves som belastende inngripen i deres individuelle frihet og føre til en dissonans mellom tidligere og nåværende status; status dissonans (Hartonen et.al, 2021, s.1137).

Kombinasjonen av både flyktingenes, kommunalt ansatte, og norsk integreringspolitikk sitt fokus på en rask vei ut i arbeidslivet, og de ulike utfordringene når det gjelder ukrainske flyktninger sin kvalifiserbarhet, danner grunnlaget for konseptet «kvalifiseringsparadoks». Årsaken til at konseptet anses som et paradoks er at dersom arbeidslivet også skal være en vei til sosial integrering, så må man prøve å få flyktingene ut i jobber hvor de tilbyr en ressurs med bakgrunn i deres kompetanse, da dette er av betydning for positivt selvbilde og sosial integrering (Honneth,2008). Det er derfor paradoksalt at man fra statlig hold ønsker flyktninger raskest mulig ut i jobb, mens man samtidig har byråkratiske instrument som kontrollerer flyktingenes kvalifiseringsevne, skaper midlertidighet, og som overlater brorparten av kompetansekartleggingen til det lokale nivået *etter* at flyktingene er mottatt i de ulike kommunene. Konsekvensene er som vi har sett i vårt datamateriale, at man ikke får tilbudt flyktingene arbeid som passer til deres kvalifisering, men man får i det minste en jobb (Viktoria, KA-O), noe som blant annet Kjell (KA-A) opplever som en fortvilende situasjon, da Fjellviken har behov for arbeidskraft med visse kvalifikasjoner.

Med bakgrunn i vår diskusjon rundt hvordan arbeid og kompetanse kan forstås som sammenhengende med individers positive selvbilde og sosiale integrasjon, kan det tenkes at hvilken type arbeid man får påvirker ukrainske flyktninger sine muligheter for integrasjon i det norske samfunnet. De som ikke har opplevd et stort statusfall vil kanskje føle seg mer integrerte, sammenlignet med de som opplever et stort statusfall og som kanskje føler seg mer som det Engebritsen og Fuglerud (2009) definerer som «usynlig», som vil si at man deltar i utdanning og arbeidsliv, men kanskje ikke oppleves som fullt sosialt integrerte norsk kultur. Dette er en form for integrering som kan se bra ut på papiret fordi man har oppnådd integreringsarbeidets viktigste målsetting; sysselsetting, men hvor man kan stille spørsmål rundt i hvilken grad sysselsettingen fører til sosial integrasjon av ukrainske flyktninger med ulike sosioøkonomisk bakgrunn. Konsekvensene av «kvalifiseringsparadokset» vil ikke nødvendigvis være så

fremtredende, eller gjelde for alle flyktninger, som følge av marginale sammenligningsgrunnlag.

Som vi har notert oss ut ifra både kommunalt ansatte og flyktingenes beskrivelser, er det individuelle forskjeller i håndteringsevnen i forbindelse med å bekle status som flyktning og for noen har det betydning å måtte akseptere jobber som kanskje er mindre «anerkjente» enn den man hadde i sitt tidligere liv. En årsak til at man godtar dette er marginale sammenligningsgrunnlag (Midtbøen & Korbøl, 2022) og doble referanserammer (Piore, 1979), som handler om at flyktninger og migranter kan godta mindre gunstig arbeid og statusfall fordi man sammenligner seg med forholdene i hjemlandet. For ukrainske flyktninger betyr dette å sammenligne seg med en hverdag preget av krig og redsel for eget liv, og her kan marginale sammenligningsgrunnlag tilby flyktingene en psykologisk «buffer» mot den harde virkeligheten og dermed gi en følelse av trygghet og relativ makt i den ellers maktesløse posisjonen man har som flyktning (Midtbøen & Korbøl, 2022, s.189). Med andre ord kan det marginale sammenligningsgrunnlaget til ukrainske flyktninger føre til at de godtar å bli sysselsatt i yrker hvor de er overkvalifiserte som en årsak av at deres situasjon legitimeres av alternativet; å bli igjen i Ukraina.

Figur 1.2 Kvalifiseringsparadoks

I modellen (Figur 1.2) som viser en visuell fremstilling av kvalifiseringsparadokset, blir det skissert to ulike veier fra stat, kultur, og de ukrainske flyktingenes eget ønske om å få seg arbeid, til graden av sosial integrasjon. Modellen tar ikke hensyn til alle de ulike faktorene som kan påvirke prosessen fra anskaffelse av arbeid til sosial integrasjon, men belyser en viktig utfordring når det gjelder hvordan ukrainske flyktingers tidligere sosioøkonomiske status kan få psykososiale konsekvenser i forbindelse med integrering inn i norsk arbeidsliv. Resultatet av dette vil potensielt være at deler av den ukrainske flyktinggruppen som skal integreres utsettes for en dissonans mellom sin opplevde kvalifisering, og den kvalifiseringsevnen man blir tilskrevet av sitt mottaksland. Statusdissonansen som kan oppstå i forbindelse med å være overkvalifisert i arbeidslivet, vil ikke nødvendigvis være fremtredende på grunn av det marginale sammenligningsgrunnlaget som flyktninger kan oppleve, og man risikerer dermed tilsynelatende integrerte flyktninger i arbeidslivet som potensielt står i en emosjonell konflikt mellom integreringspolitikk og deres psykososiale velvære.

Hensikten med modellen er å konseptualisere et fenomen som har vært fremtredende i mine intervjuer med kommunalt ansatte som jobber med ukrainske flyktninger og ukrainske flyktninger selv. Kvalifiseringsparadokset fremhever hvordan rask ansettelse av flyktninger som integreringstiltak kan ha psykososiale konsekvenser for flyktningene selv, og dermed påvirke graden av deres sosiale integrasjon. At veien til sosial integrering er lengre for de med tidligere høy status er et hovedpoeng, noe som blir tydelig belyst i modellen (Figur 1.2). Begge veiene resulterer i sosial integrering av ulik grad, basert på deres tidligere opplevde sosiale status. Samtidig som at modellen ikke tar for seg andre viktige faktorer som blant annet betydningen av bolig i forbindelse med bosetting av flyktninger, peker den på en viktig konsekvens norsk integreringspolitikk har for ukrainske flyktninger sin sosiale integrering. Kvalifiseringsparadokset skaper dermed også spørsmål rundt hvorvidt faktorer som bolig kanskje blir for høyt prioritert når det gjelder bosetting av flyktninger. Et annet viktig tema som kvalifiseringsparadokset belyser er at for det rurale Norge, som opplever fraflytting og mangel på arbeidskraft, er det kanskje ekstra viktig at man klarer å være treffsikker med flyktnings kvalifiserbarhet og de lokale behovene i plasseringen av nye flyktninger, nettopp for å dekke rurale kommuners behov for tilflytting og arbeidskraft.

Kvalifiseringsparadokset er utviklet med utgangspunkt i ukrainske flyktninger i en rural norsk kommune, og setter lys på paradokset som oppstår i forbindelse med manglende treffsikkerhet mellom ukrainske flyktnings kvalifisering og rurale kommuners behov for arbeidskraft. Med bakgrunn i tidligere forskning som viser utfordringer med "matching" av kompetanse og lokale behov for arbeidskraft når det gjelder bosetting av flyktninger (Kristensen & Sætermo, 2022; Seeberg et.al, 2020), og hvordan konsepter som "rom-tid inkonsistens" forklarer lignende fenomener blant flyktninger i overgangsfaser (Hartonen et.al, 2021), kan man anta at kvalifiseringsparadokser også forekommer i rurale kontekster som strekker seg utenfor Fjellviken sine grenser. Videre forskning er nødvendig for å etablere mer kunnskap om konsekvensene av kvalifiseringsparadoks i flyktnings sosiale integrering, en faktor som burde ha betydning for videreutvikling av nasjonale strategier rundt rural integrering og for mer treffsikker bosetting av flyktninger i rurale områder.

6 Litteraturliste

- Bauman, Z. (2002). In the Lowly Nowherevilles of Liquid Modernity: Comments on and Around Agier. *Ethnography*, 3(3), 343–349.
<https://doi.org/10.1177/146613802401092788>
- Bertelsen, B. E. (2023). Overgangsriter. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/overgangsriter>
- Bourdieu, P. (2021). *Forms of capital: Bd. Volume 3*. Polity Press.
- Brochmann, G., & Hagelund, A. (2010). *Velferdens grenser: Innvandringspolitikk og velferdsstat i Skandinavia 1945 - 2010*. Universitetsforlag.
- Caponio, T., Borkert, M., & IMISCOE (Organization) (Red.). (2010). *The local dimension of migration policymaking*. Amsterdam University Press.
- Cederberg, M. (2012). Migrant networks and beyond: Exploring the value of the notion of social capital for making sense of ethnic inequalities. *Acta Sociologica*, 55(1), 59–72.
<https://doi.org/10.1177/0001699311427746>
- Christensen, D. A., Finseraas, H., & Holmås, T. H. (2021). *Kunnskap om kommunene for å videreutvikle treffsikker bosetting* (29). NORCE Samfunn.
- Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95–S120.
- De Lima, P., Leach, B., Radford, D., & Arora-Jonsson, S. (2022). Editorial: The Well-being of International Migrants in Rural Areas: Bridging the Migration-Development Nexus. *Frontiers in Sociology*, 7, 870810. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2022.870810>
- Eastmond, M. (2007). Stories as Lived Experience: Narratives in Forced Migration Research. *Journal of Refugee Studies*, 20(2), 248–264. <https://doi.org/10.1093/jrs/fem007>
- Engebriqtsen, A. I., & Fuglerud, Ø. (2009). *Kultur og generasjon: Tilpasningsprosesser blant somaliere og tamiler i Norge*. Universitetsforlag.
- Fetterman, D. M. (1997). *Ethnography: Step by Step*. SAGE Publications Incorporated.

- FN. (u.å.). *Mennesker på flukt*. Hentet 10. april 2024, fra <https://fn.no/tema/flyktninger/mennesker-paa-flukt>
- Foucault, M. (1999). *Overvåkning og straff: Det moderne fengsels historie* (3. utg.). Gyldendal. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008100700103
- Gauci, J.-P. (2020). *Integration of migrants in middle and small cities and in rural areas in Europe*. European Committee of the Regions . Commission for Citizenship, Governance, Institutional and External Affairs. <https://data.europa.eu/doi/10.2863/281960>
- Gennep, A. van. (2006). *The rites of passage* (Repr., transferred to digital printing). Routledge.
- Gonzales, R. G. (2011). Learning to Be Illegal: Undocumented Youth and Shifting Legal Contexts in the Transition to Adulthood. *American Sociological Review*, 76(4), 602–619. <https://doi.org/10.1177/0003122411411901>
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne: Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Hadj Abdou, L. (2019). Immigrant integration: The governance of ethno-cultural differences. *Comparative Migration Studies*, 7(1), 15. <https://doi.org/10.1186/s40878-019-0124-8>
- Hadjiyanni, T. (2002). *The making of a refugee: Children adopting refugee identity in Cyprus*. Praeger.
- Hartonen, V. R., Väisänen, P., Karlsson, L., & Pöllänen, S. (2022). A stage of limbo: A meta-synthesis of refugees' liminality. *Applied Psychology*, 71(3), 1132–1167. <https://doi.org/10.1111/apps.12349>
- Henriksen, I. M., & Tjora, A. (2014). Interaction Pretext: Experiences of Community in the Urban Neighbourhood. *Urban Studies*, 51(10), 2111–2124. <https://doi.org/10.1177/0042098013505891>
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse*. Pax Forlag.

- IMDi. (u.å.) *Ny IMDi-rapport: Flere innvandrere i distriktene*. Hentet 6. mai 2024, fra <https://www.imdi.no/arkiv/arkiverte-nyheter/flere-innvandrere-i-distriktene/>
- Kildal, N. (2013). Den norske velferdsstaten: Fra sosiale til kontraktbaserte rettigheter. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 16(2), Artikkel 2.
- Kirkeberg, M. I. (2023, juli 5). *Høyeste antall flyktninger noensinne*. SSB. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn/artikler/hoyeste-antall-flyktninger-noensinne>
- Klapp, O. E. (1970). Style Rebellion and Identity Crisis. I T. Shibutani (Red.), *Human Nature and Collective Behavior: Papers in Honor of Herbert Blumer* (s. 69–80). Prentice-Hall.
- Knutsen, B. O., & Steinveg, B. (2023). Norge – en motvillig europeer i nord. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 40(1), Artikkel 1. <https://doi.org/10.18261/nnt.40.1.2>
- Korbøl, A., Midtbøen, A. H., & Midtbøen, A. H. (2022). Introduksjon. I *Den kritiske fase* (s. 14–32). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215065748-2022-03>
- Kristensen, G. K., & Sætermo, T. F. (2021). Hvordan lykkes med integrering? Stedsproduserende fortellinger om integreringsarbeid i to rurale kommuner. I B. Gullikstad, G. K. Kristensen, & T. F. Sætermo (Red.), *Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn* (s. 109–133). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215042961-2021-05>
- Kuru, Ni., & Ungar, M. (2022). Refugee Children's Resilience: A Qualitative Social Ecological Study of Life in a Camp. *Journal of Refugee Studies*, 34(4), 4207–4224. <https://doi.org/10.1093/jrs/feaa092>
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Ad notam Gyldendal. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008101304013
- Lillevik, R., & Tyldum, G. (2023). 17. Norsk innvandringspolitikk som ulikhetsdriver. I T. Fløtten, H. C. Kavli, & S. Trygstad (Red.), *Ulikhetens drivere og dilemmaer* (s. 294–310). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215065403-23-17>

- Meissner, F., & Heil, T. (2021). Deromanticising integration: On the importance of convivial disintegration. *Migration Studies*, 9(3), 740–758.
<https://doi.org/10.1093/migration/mnz056>
- Mills, C. W. (2000). *The sociological imagination*. Oxford University Press.
- Moroşanu, L. (2018). Researching migrants' diverse social relationships: From ethnic to cosmopolitan sociability? *The Sociological Review*, 66(1), 155–173.
<https://doi.org/10.1177/0038026117703905>
- Nieswand, B. (2012). *Theorising Transnational Migration* (0 utg.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203810439>
- Nystad, J. F. (2017). Veien til integrering går gjennom arbeid. *Plan*, 49(1), 4–7.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2017-01-02>
- Owing, N. (Regissør). (2024, januar 16). *Debatten: 16. Januar · Norge strammer inn for ukrainere*. <https://tv.nrk.no/serie/debatten/202401/NNFA51011624/avspiller>
- Oxoby, R. J. (2004). Cognitive Dissonance, Status and Growth of the Underclass. *The Economic Journal*, 114(498), 727–749.
- Piore, M. J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies* (1. utg.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511572210>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Rapport, N. (1999). The Narrative as Methodology and Ethnomethodology: Individual Belonging in a Post-Cultural World. I N. N. Sørensen (Red.), *Narrating Mobility, Boundaries and Belonging: Revised Papers from the International Workshop Under the CDR Research Programme, Livelihood, Identity and Organization in Situations of Instability (LIVELY)*. Centre for Development Research.
<https://books.google.no/books?id=ko0qzQEACAAJ>

- Regjeringen. (2024, januar 8). *Rekordmange flykninger bosatt i 2023*.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/rekordmange-flykninger-bosatt-i-2023/id3021169/>
- Rodman, M. (1992). Empowering place: Multilocality and multivocality. *American Anthropologist*, 9(3), Artikkel 3.
- Rugkåsa, M. (2012). *Likhetens dilemma: Om sivilisering og integrasjon i den velferdsambisiøse norske stat*. Gyldendal akademisk.
- Scott, J. C. (2020). *Seeing like a state: How certain schemes to improve the human condition have failed* (Veritas paperback edition). Yale University Press.
- Seeberg, M. L., Aasen, B., Bell, J., Hyggen, C., & Tolgensbakk, I. (2020). *Strategisk mottaksplassering og treffsikker bosetting: Tidlige grep for integrering av flykninger i kommunene* (NOVA Rapport 2 (2020)). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://www.imdi.no/contentassets/4e5e942e51a444c7af60ced8eb10fb1c/strategisk-mottaksplassering-og-treffsikker-bosetting.-tidlige-grep-for-integrering-av-flykninger-i-kommunene.pdf>
- Sennett, R. (2009). *The craftsman*. Penguin Books.
- Stachowski, J. (2020). Positioning in 'relational claustrophobia'- ethical reflections on researching small international migrant communities in rural areas. *Journal of Rural Studies*, 78, 176–184. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.06.001>
- Strang, A. B., & Quinn, N. (2021). Integration or Isolation? Refugees' Social Connections and Wellbeing. *Journal of Refugee Studies*, 34(1), 328–353.
<https://doi.org/10.1093/jrs/fez040>
- Sætermo, T. F. (2021). «Hvordan gjør dere det i andre kommuner?» Fortellinger om integreringsarbeid mellom nærhet og avstand. I B. Gullikstad, G. K. Kristensen, & T. F. Sætermo (Red.), *Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn* (s. 203–223). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215042961-2021-09>

- Sætermo, T. F., Gullikstad, B., & Kristensen, G. K. (2021). Å studere fortellinger om integrering i en lokalsamfunnskontekst: En introduksjon til et komplekst forskningsfelt. I B. Gullikstad, G. K. Kristensen, & T. F. Sætermo (Red.), *Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn* (s. 11–39). Universitetsforlaget.
<https://doi.org/10.18261/9788215042961-2021-01>
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Tjora, A. (2017). *Emergens: Konseptutvikling og generalisering i kvalitativ forskning: Refleksjoner og eksempler*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16720.30728>
- Tjora, A. (2018a). *Hva er fellesskap*. Universitetsforlaget.
- Tjora, A. (2018b). *Viten skapt: Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm akademisk.
- Tonkin, E. (1992). *Narrating our Pasts: The Social Construction of Oral History* (1. utg.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511621888>
- Turner, V. (2011). *The ritual process: Structure and anti-structure* (3., transaction print). Aldine Transaction.
- Utlendingsdirektoratet. (2023). *Scenarioer for antall flyktninger fra Ukraina i 2023 og 2024*. UDI.
<https://www.udi.no/globalassets/statistikk-og-analyse/ukraina/scenarioer-om-antall-flyktninger-fra-ukraina-desember-2023.pdf>
- Utlendingsdirektoratet. (2024, april 10). *Kollektiv beskyttelse*.
<https://www.udi.no/ord-og-begreper/kollektiv-beskyttelse/>
- Wessendorf, S., & Phillimore, J. (2019). New Migrants' Social Integration, Embedding and Emplacement in Superdiverse Contexts. *Sociology*, 53(1), 123–138.
<https://doi.org/10.1177/0038038518771843>

Witzel, A. (2000). The Problem-centered Interview. *Forum Qualitative Sozialforschung /*

Forum: Qualitative Social Research, 1(1), Artikel 1.

<https://doi.org/10.17169/fqs-1.1.1132>

